

Johan Gabriel Molléns familj

Inledning

Denna sammanställning över Johan Gabriel Mollén, hans familj och hans tid i Lysekil från år 1830 fram till hans död 1863 är framtagen av undertecknad.

För Molléns tid före år 1830 hänvisar jag till Lysekilsposten 1932-12-17 och 1932-12-31. Dessa artiklar i LP innehåller även minnesteckningar om släkten Mollén.

Grundinformationen till denna artikel om Johan Gabriel Mollén finns till stor del i böcker skrivna av Ernst Hörman, Anders Wide, Claes Krantz, Fritz Lüscher, Nils W Granqvist, Knuth Hansson, Wilhelm Hansson, Nils Lindbergh, Karl Axel Tylegård och Lars Stackell samt i protokoll från Lysekils Sockenstämmor. Om Mollén finns även information att hämta i Vikarvets Årsbok 1960-1961 och i Vikarvets Årsbok 1980-1981.

Givetvis finns en myckenhet av information att hämta ur Lysekils kyrkböcker, främst i Husförhörslängderna, som samtliga är avskrivna. För personer som levt och bott i Gamlestan är dessa längder till merparten avstämda visavi Födelse- och Dopböckerna, Lysnings- och Vigselböckerna, Flyttlängderna och Dödböckerna.

Dessutom har Arvid Sandell skrivit om Mollén i LP. Arvids artiklar om Lysekil i LP från år 1990 fram till december 2005 är totalt 376 stycken till antalet! Detta måste jag bara nämna. Och samtidigt åter ge Arvid en stor eloge.

När det gäller protokollen från sockenstämmorna har jag lagt till en sammanfattning efter några av stämmorna. Jag har medvetet lagt in protokollen i sin helhet, enär de speglar Lysekils historia under en mycket intressant brytningstid för fiskeläget Lysekil och efter 1836-02-27 för köpingen Lysekil.

Under åren i Lysekil är Johan Gabriel Mollén en katalysator och pådrivare inom olika områden och som starkt påverkar Lysekils utveckling. Det gäller bland annat folkskolans införande i Lysekil där Mollén tillsammans med prosten Carl Adolf Thudén har en utdragen kamp med skepparna i Gamlestan.

Jag vill understryka att en person i Johan Gabriel Molléns familj nästan inte alls förekommer i dokumentationen utanför kyrkböckerna. Den jag tänker på är Anne Tanner. Utöver att hon har stått för hus och barn samt deras uppfostran har Anne sannolikt spelat en stor roll i det sociala livet på Havsbadet.

Kerstin Jungebro (KJ) och Per Stenros (PS), Sällskapet Strömstierna, har digitaliserat dessa skrifter samt även skrivit av information ur andra källor såsom Uddewalla Weckoblad (UW), Bohus Läns Tidning (BLT), Bohusläningen (BN), Lysekilsposten (LP) med flera källor. Information ur Aftonbladet har erhållits av Rustan Gandvik.

Källor är angivna under respektive händelse i denna skrift.

Kommentarer till informationen är gjorda av undertecknad, se [Anm: ...] och [text].

Kvarstående oklarheter i grundinformationen är markerade med gul text. Dessa gulingar skall om möjligt utredas senare.

Per Stenros i augusti 2017. Dokumentet är reviderat i oktober 2017.

| Innehåll | Sid |
|---|------------|
| Johan Gabriel Mollén och Anne Tanner | 2 |
| Del I – tiden fram till köpingsbildandet 1836-02-27 | 3 |
| Del II – tiden fram till starten av havsbadet i juli 1846 | 14 |
| Del III – tiden efter starten av havsbadet i juli 1846 | 39 |
| Benjamin Gabriel Mollén | 55 |
| Benjamin Emilius Mollén | ... |
| Viktor Emanuel Mollén | ... |
| Källor och förkortningar | 64 |



Johan Gabriel Mollén och Anne Tanner

./

Johan Gabriel Mollén och Anne Tanner

Del I – tiden fram till köpingsbildandet 1836-02-27

Johan Gabriel Mollén, född 1790-08-17 i Karlshamn, är son till kofferdikaptten Gabriel Johan Mollén, född 1759-02-07 i Karlshamn, död 1802, och hans andra hustru Anna Catharina Remner, född 1768-10-10, död 1834, dotter till brukspatron Johan Remner å Saltkällan och hans maka Eleonora Elisabet Virgin. (Karlshamn, AI:1, pag 181) (Karlshamn, AI:2, pag 186)

- 1802-10-.. Familjen Mollén flyttar från Karlshamn till Göteborgs Amiralitetsförsamling. (Göteborgs Amiralitetsförsamling B:2, 1774-1820, sid 57)
- 1803 Johan Gabriel börjar sin bana på sjön med en resa till Ostindien som kadett ombord på skeppet "Gustaf den 3:e". (LP 1932-12-31)
- 1805 Johan Gabriel tar styrmansexamen och gör därefter åtskilliga sjöresor med svenska och finska skepp, inhämtar erfarenhet i sjöyrket och får god kännedom i de franska, engelska och tyska språken. (LP 1932-12-31)
- 1808-1809 Johan Gabriel tjänstgör i flottan såsom frivillig medelstyrman å fregatterna "Fredrika" och "Freja". Han är handsekreterare för cheferna överstelöjtnant Blessing och major Engelhardt samt biträder ombordvarande läkaren vid åtskilliga tillfällen, emedan han äger lust och fallenhet för läkarevetenskapen. (LP 1932-12-31)
- 1809 Änkan Anna Catharina Remner med sonen Jonas och dottern Helena Eleonora flyttar tillbaka till Karlshamn från Göteborg. (Karlshamn AI:4, 1808-1813, sid 117)
- 1809 hösten Johan Gabriel lämnar kronans tjänst och får befälet på briggen "Poseidon", vilken han seglar till London. (LP 1932-12-31)
- 1810 Såsom minderårig lämnar Johan Gabriel befälet på "Poseidon". Han tar tjänst som styrman ombord på engelska skeppet "Precedent" om 800 tons dräktighet och gör åtskilliga resor till Ost- och Västindien, Nord- och Sydamerika under en av Englands skickligaste navigations- och instruktionskaptener H. Norgury. (LP 1932-12-31)
- 1811 Johan Gabriel återvänder till Karlshamn där han tar kaptensexamen. Han blir borgare i staden samt befälhavare och medredare på briggen "Adorius", med vilken han gör åtskilliga bra resor på Nord- och Sydengland och Sydamerika. (LP 1932-12-31) (Karlshamn AI:6, 1814-1818, sid 248)

- 1815-10-07 Johan Gabriel flyttar till London. (Karlshamn AI:6, 1814-1818, sid 248)
Där gifter han sig med Anne Tanner, född 1798-06-17 i England. Det nygifta paret flyttar till Dartmouth i Devon. (LP 1932-12-31)
Johan Gabriel blir handlande och skeppsagent. Han får förtroendet att vara svensk, sardinisk och ottomansk vice konsul. Han blir även agent för flera assurancesföreningar och gör handelsresor inom England och Frankrike samt till tyska och ryska sjöhamnar, (LP 1932-12-31)
- 1817-02-28 Johan Gabriels och Annes dotter Sofia Margareta föds i Marseille. (LP 1933-01-05)
- 1818-03-25 Johan Gabriels och Annes tvillingar Anna Elisabeth och Benjamin Gabriel föds i Dartmouth.
- 1818-05-05 Änkan Anna Catharina Remner med dottern Helena Eleonora inflyttar till Uddevalla från Karlshamn. (Uddevalla B:2, 1812-1826, sid 59)
- 1819-10-08 Johan Gabriels och Annes son Robert Shearcroft föds i Dartmouth.
- 1819-11-16 Anna Catharina Remner med dottern Helena Eleonora flyttar från Uddevalla till Göteborg. (Uddevalla B:2, 1812-1826, sid 169)
- 1821 Affärerna i Dartmouth blir genom svår konkurrens mindre lönande än väntat och familjen Mollén flyttar tillbaka till London. (LP 1932-12-31)
Johan Gabriel blir trävaruimportör, handlande och skeppsmäklare samt ledamot av svenska föreningen, kyrkorådet och fattigvårdsstyrelsen, samt förvärvar en betydande förmögenhet. (LP 1932-12-31)
- 1823-07-01 Johan Gabriels och Annes dotter Maria Karolina Augusta föds i London.
- 1824-03-20 Änkan Anna Catharina Remner inflyttar till Uddevalla från Göteborg. (Uddevalla B:2, 1812-1826, sid 97)
- 1824-07-31 Johan Gabriels och Annes son John Algert föds i London.
- 1826-1829 England drabbas av en ekonomisk kris varvid Johan Gabriel Mollén förlorar sin intjänade förmögenhet och familjen Mollén beslutar att flytta till Sverige. (LP 1932-12-31)
- Familjen Mollén flyttar via Göteborg och Uddevalla till Broberg i Bro, där de bor hos Johan Kristian Hjort, medan deras nya bostads- och handelshus byggs

vid det som i dag kallas Konsulliden. (Lindbergh, Del I, sid 95-96) (Lindbergh, Del III, sid 367)

Familjen Molléns hus ligger på dagens Trädgårdsgatan, väster om dagens Kungsgatan 10. [Anm: Alla gatuadresser skrivna i detta dokument refererar till dagens adresser!]

1830-01-25 Johan Gabriels och Annes dotter Henrietta Gabriela Eleonora föds i Bro. (Bro, C:4, pag 117) (Släktdata, BRO-F14)

1830-02-15 Johan Gabriel Mollén erhåller burskap som handlande i Uddevalla. (Uddevalla rådhusrätt och magistrat DXIII:1, 1741-1887, sid 37)

När Johan Gabriel Mollén börjar sin verksamhet med hummerexport m. m. i Lysekil, gör han det som borgare i Uddevalla, där han efter sin hemkomst från England erhållit burskap. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 61)

Mollén representerar ett engelskt bolag, handelshuset James & Georges Howard i London, som köper upp all hummer som fångas i den bohuslänska skärgården. (Vikarvets Årsbok 1949-1951) (Hansson, Lysekil, sid 62) (Vikarvets Årsbok 1990-1991) (Vikarvets Årsbok 1994-1995)

Lysekils moderna historia brukar räknas från Molléns ankomst. Mollén bygger sitt bostads- och handelshus vid det som senare kallas Konsulliden. Mollén blir konsul för Tyskland, Danmark och Holland och han breddar sin handel genom att starta skeppsrederi och exporterar även trä och havre.

1830-07-12 Rågångsförrättning genomförs å Salteriet Rinckenäs mellan innehavaren av Rinckenäs, Herr Patron Fredrik Bundsen, och för Lysekils jordägare följande: Herr Konsul Johan Gabriel Mollén, Kungsgatan 10, Skeppare Hans Jönsson Pihl, Gamla Strandgatan 12, Hans Nilsson Lycke, Gamla Strandgatan 31B (IX), Petter Olsson, Gamla Strandgatan 10, Reinhold Larsson Sandberg, Gamla Strandgatan 5, Bernt Olsson, Gamla Strandgatan 30, samt Christen Andersson, närvarande för sin broder Johannes Andersson Korseberg, Gamla Strandgatan 44C. (NL/III, sid 295) [Anm: Se stavningen av Bernt Olsson hos Nils Lindbergh.]

1831 cirka Johan Gabriel Mollén köper huset på Gamla Strandgatan 40 av barnen till Anders skeppare Persson Pik, det vill säga egentligen av änkan Katarina Larsdotter. Huset säljs 1841 cirka till skeppare Petter Olsson, Gamla Strandgatan 10.

1831 cirka Johan Gabriel Mollén köper huset på Bansviksgatan 37 av dödsboet efter Bernt

Olsson Krabbe Krabbe. Huset säljs 1841 cirka till gästgivare David Schiller, Gamla Strandgatan 13.

- 1831-06-03 Johan Gabriel Molléns syster, fru Helena Eleonora Eldrup, född 1800-11-15 i Karlshamn, med dottern Matilda Amphritite, född 1822-04-03, flyttar in från Uddevalla. (Uddevalla B:3, 1827-1840, sid 125) (Uddevalla AI:5, 1825-1834, sid 149) [Anm: Fader till barnen är Niels Eldrup, född i Norge, se (Uddevalla B:3, 1827-1840, sid 13).]
- 1831-08-08 Johan Gabriels och Annes dotter Mariana Wilhelmina Elsa föds i Lysekil. (Släktdata, LYSEK-F2)
- 1831 Johan Gabriel Mollén blir ledamot i den kommitté som i Bohuslän skall utröna behovet av undsättningsspannmål i Bohuslän i de svåra tider som då råder. (Hansson, Lysekil, sid 61)
- 1832 cirka Johan Gabriel Mollén köper huset på Bansviksgatan 27A av dödsboet efter Rasmus Jönsson. Huset säljs 1845 cirka till Anders Rasmusson.
- 1832 Johan Gabriel Mollén får under sex år förordnande som lotslöjtnant. Under denna tid införskaffar han heldäckade lotsbåtar till varje lotsstation, vilket räddar många liv och fartyg. Mollén låter bygga inseglingsbåkar, prickar ut grund samt omarbetar och förbättrar fyren vid Marstrand och gör upp förslag till Hållö fyr. (Hansson, Lysekil, sid 62) (LP 1993-08-18)
- 1832-05-04 ”Torsdagen den 10 nästkommande Maj kl. 12 på dagen försäljes på Lysekihl, skräfwet af [den] wid Islandsbergs Hufwud sistlidne Januari förolyckade Skonerten 2:ne Bröder, om circa 35 Lästers drägtighet, jemte diwerse Skepps-Inwentarier, Tågwirke mm. Fartyget och Inwentarierna äro att bese på stället wilken dag som hälst före Auctionen, och wilkoren tillkännagifwas wid tillfället. Lysekihl den 28 April 1832. J.G. Mollén.” (UW 1832-05-04/KJ)
- 1833-05-14 Johan Gabriels och Annes dotter Emma Constantia föds i Lysekil. (Släktdata, LYSEK-F2)
- 1834 cirka Johan Gabriel Mollén köper huset på Bansviksgatan 35 av Helena Castensdotter, änka efter Nils Hansson Kamp. Huset säljs 1845 cirka till Olof Hansson Kuse, sjöman och styrman.
- 1834-02-10 Riksdagsmannen och den framstående bonderepresentanten Anders Danielsson motionerar tillsammans med sex andra riksdagsmän från Bohuslän om stadsrättigheter för Lysekil. Pådrivande i ärendet är Johan Gabriel Mollén. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)

Skepparna är tämligen likgiltiga i saken. Stadsrättigheter drar med sig kostnader som lätt kan komma att överstiga de avgifter man nu erlägger till stapelstäderna.

Bakgrunden är följande: det svenska samhället är vid denna tid uppbyggt på förutsättningen att det skall vara skillnad mellan stad och landsbygd. Skillnaden markeras så starkt att den kommer att te sig som en motsättning.

Handel, industri och det mesta av hantverket skall drivas i städerna, medan landsbygden skall ägna sig åt jordbruk och dess binärningar. Denna skiljelinje uppehålls mycket strängt och blir mera markerad när även inom städerna rätten att driva näring kringgärdas av skråordningar och andra liknande föreskrifter.

Denna skarpt markerade skillnad skapar svårigheter för vissa tätorter på landsbygden, till exempel fiskelägen som har sjöfart som ett väsentligt näringsfång. Här blir beroendet av närmaste stad en utvecklingshämmande faktor och detta inte bara för samhället utan även för den omgivande bygden, där man får göra långa tidsödande och kostnadskrävande färder till städerna för att få avsättning för jordbruksprodukterna och för inköp av de förnödenheter, som trots en långt driven självhushållning måste köpas.

Strävandet att erhålla stads- eller köpingsrättigheter är därför naturlig i varje mindre samhälle som vill framåt. I denna strävan kan man räkna med stöd av omgivande landsbygd, som genom avsättnings- och inköpsmöjligheter på närmare håll än förut bereds avsevärda fördelar. (Hörman, Lysekil, sid 24-27)

Anders Danielssons motion lyder som följer:

”Då man under våra senaste riksdagar erfarit, hur långsamt det går att kunna åvägabringa någon lättnad i lantmannens bördor i allmänhet, torde det vara representanternas plikt att åtminstone för den ort han representerar söka få någon åtgärd vidtagen, som kunde lätta den tröga avsättningen av nästan de flesta lantmannaprodukter. Inom Stångenäs härad i Bohuslän finnes Lysekils så kallade strand med femhundra invånare. Detta ställe, som är beläget vid öppningen av själva Nordsjön eller havet, har 6 mil landsväg till närmaste staden Uddevalla och omkring 10 mil till Strömstad och har de senare åren tävlat med många smärre städer inom riket uti sjöfart och rörelse. På Lysekil, varest är Inlopps-Tullkammare, finnas för närvarande 20 däckade fartyg, bestående av slupar och skonare, vilka till större delen ägas av ställets invånare, och ett engelskt Handels-Compagnie har [via Johan Gabriel Mollén] valt detta ställe till huvudplats för avhämtning av levande hummer, varigenom sjöfarten ökats på stället genom de engelska hummer-paketfartyg, som varje vecka under hummerfisket besöka platsen. Lysekil äger redan engelsk, dansk och

hannoveransk vice konsul samt ombud för Lloyds Assurans-Compagnie i London och då detta ställe är beläget så långt från någon stad och äger en stor rymlig hamn för 50-100 fartyg samt förenar med en till stället anlagd god landsväg genom en rik sädesort en lätt insegling av ½ mil från öppna havet, så torde det vara ett bland de mest tjänliga ställen för anläggande av en stad. Men icke nog med dessa redan upprepade skäl! Lysekil är beläget i själva medelpunkten för det så kallade salteriidkandet och äger på ena sidan fiskelägen: Kornö, Smögen, Tången, Malmön och Gravarne – och på andra: Fiskebäckskil, Södra Grundsund, Gullholmen, Råön, Stocken, Hälleviksstrand och Mollösund. Det skulle således icke allenast bliva en stor fördel för avsättning av landets produkter från orterna däromkring utan även en stor och betydelsefull lättnad för ovannämnda fiskelägens invånare att på nära håll få hämta sina förnödenheter i stället för att resa 8-10 mil åt Göteborg eller också, som ofta sker, hämta sina varor från salteriidkare, där nästan allt gäller 50 % mer än städernas priser och således bidrager att behålla den fattigdom, som är rådande hos fiskare i allmänhet. Under senast förflutna riksdag väcktes motion inom detta stånd om anläggandet av en stad i Bohuslän på Fjällbacka, ävenledes beläget mellan Uddevalla och Strömstad, och Uddevalla borgerskap, häröver hört, lärer ha yttrat, att Lysekil passade bättre till stad än Fjällbacka, och detta ger redan stället ett officiellt förord, att det som stad skulle gagna sin ort; och jag får alltså under åberopande härav samt av vad jag förut haft äran anföra ödmjukast föreslå, att Lysekil måtte erhålla stadsprivilegier. Detta memorial anhåller jag måtte remitteras till vederbörligt utskott och communiceras med övriga respektive Ständer. Stockholm den 10 februari 1834. A. Danielsson.” (Lüscher, Lysekils Historia, sid 22-23)

Motionen remitteras till allmänna besvärs- och ekonomiutskottet. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)

1834-03-10 **Utskottet avstyrker förslaget om stadsrättigheter men förordar köpingsprivilegier.**

I sitt den 10 mars 1834 avgivna yttrande förklarar sig utskottet erkänna den allmänna grundsats, att de tillfällen vilka med säkerhet kunna bidra till ökad rörelse i den inhemska produktionens avsättning och till en lättnad kommunikation med varubyten, böra gynnas och begagnas såsom verksamma medel att befördra trevnad, välstånd och förkovran. Utskottet betvivlar emellertid att ett sådant mål kan nås genom att göra Lysekil till stad. En gammal erfarenhet har nogsam visat, att många av våra smärre städer förgäves arbetat att lyfta sig ur den vanmakt, vari de befinna sig. Detta får till stor del tillskrivas de betungande skyldigheter som äro förenade med stadsprivilegier och borgerlig rörelse.

Enligt utskottets åsikt skulle de fördelar, motionären vill vinna och som ostridigt förtjena uppmärksamhet, snarare vinnas om vid Lysekil en fri och av stad oberoende handelsköping anlades. Här vill utskottet emellertid icke taga slutlig ståndpunkt utan föreslår, att ständerna hos Kunglig Maj:t anhålla om utredning av ärendet och att därest anläggandet av en handelsköping i Lysekil finnes nyttigt, tillstånd härtill lämnas.

Denna utskottets hemställan bifölls av ständerna.

(Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)

1834-09-02 Änkan Anna Catharina Remner, dör 66 år gammal av kolera, i den svåra epidemi som drabbar Uddevalla. (Släktdata, UDDEVALLA-D6) (LP 1932-12-17)

1834-09-15 ”Protocoll hållet vid Sockenstämman i Lysekihls Kyrka den 15 September 1834.

S.D. Vid denna Sockenstämma, hvartill Församlingens röstegande Ledamöter blifwit genom dagen förut från Predikstolen upläst kungörelse, kallade, företogs och afgjordes följande ämnen:

§ 1.

Då den till bewakade af sedlighet, ordning och lugn på Stranden nu warande Ordningssmannen icke synes ega det anseende innom Församlingen, som en ordningsman owilkorligt bör hafva, om ändamålet med hans befattning skall minnas, och då derjemte, till följe at det wid Sockenstämman den 26 Januarii 1823 fattade beslut, innom Samhället alltid böra finnas minst 2:ne Ordningssmän, så företogs nu nytt wal af sådana, hvilket wal så utföll, att Skepparen Bernt Hansson Lindbom och Snickaren Swen Wallin dertill utsågos, och hvilka sålunda skulle hos Konungens respective Befallningshafwande ofördröjligen anmälas till erhållande af wderbörlige Constitutorialer.

§ 2.

Till följe af Kongl. Maj:ts nådiga Hamn-ordning [från] den 24 Januarii 1771, bör å hwarje större Fisk-läge eller Strand, finnas en ordentlig Hamn-Rätt, och alldenstund en sådan här äfwen fordon funnits, men densamma nu en längre tid warit upplöst, så föreslog undertecknad ordförande, med afseende på det ofta förekommande behovet af dess werksamhet, återuplifvandet deraf och möttes deruti af allmänt bifall från Församlingens sida. Derefter anställdes wal af så wäl Hamnfogde, som Bisittare uti nämnde Rätt. Till den förra befattningen utwaldes allmänt Skepparen Bernt Hansson Lindbohm, och till Bisittare utsågos Skepparen Hans Nilsson Lycke, Skepparen Matthias Olsson, samt Hans Wilhelmsson och Olof Bengtsson, hwilka således äfwen skulle till erhållande af Constitutorialer på vederbörlig ort anmälas.

§ 3.

Herr Christoffer Busck, Skepparen Matthias Olsson och Waktmästaren Rundberg afsade sig nu deras befattning såsom Ledamöter i Sundhetsnämnden;

och, som 3:ne Ledamöter uti denna församling ansågs tillräckligt, så utvaldes nu i de afgåendes ställe blott en ny nemligen Gästgifwaren David Schiller. De förut warande och qvarstående Ledamöterna äro Herr Bengt Wallström och Snickaren Swen Wallin. Desse 3:ne Ledamöter komma sålunda framdeles att, i förening med de uti Lyse Socken dertill walde, utgöra en särskild Sundhetsnämnd för Lyse och Lysekihl, under Herr Consul J.G. Molléns ordförande.

För Församlingen uplästes Konungens respective Befallningshafwandes skrifwelse till Herr Krono-Befallningsmannen Nordberg rörande undanrödjande af wissa af åtskilliga Sundhetsnämnder widtagne Spärrningsåtgärder, hwilka till följe deraf äfwen här borde inställas. För egen säkerhet skull önskade dock Församlingen, att på egen bekostnad och genom egen försorg, få på vissa punkter bewaka Stranden för att förekomma från smittade ställen möjligen ankommande personers inträngande, hwilket icke heller ansågs kunna förmenas, med wilkor att de för detta ändamål widtagna åtgärder på intet sätt hinderligt ingripa i den allmänna ordningen.

Ut supra in fidem Carl A. Thudén.

Näst föregående Protocoll är uti Lysekihls kyrka Söndagen den 21 September 1834 uppläst och vidkändt intyga

Hans Lindbom.
med hand i Penen.

Petter Lyberg
med hand i pennan.

Af Peter Sandbeck vice Comminister, blef förestående Protocoll från Predikstolen i Lysekihls kyrka Söndagen den 28 September 1834, uppläst, med hänvisning till besvär för den, som dertill finner sig befogad, och med erinran att den, som är sinnad att anföra besvär, bör sådant nästföljande Söndag anmäla och deröfver taga bevis, emedan beslutet annars vinner laga kraft.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

Sammanfattning - Sockenstämman hålls i Lysekils kapellförsamling. Vid stämman beslutas att, "då den till bevakande af sedlighet, ordning och lugn på Stranden nu warande ordningsmannen icke synas äga det anseende inom församlingen, som en ordningsman owillkorligt bör hafwa", som nya ordningsmän utse skeppare Berndt Hansson Lindbom och snickare Sven Wallin. (Hörman, Lysekil, sid 29-30)

Stämman beslutar även att en hamnrätt skall återinföras i Lysekil i enlighet med 1771 års hamnförordning. Till hamnfogde väljs Berndt Hansson Lindbom och till bisittare skepparna Hans Nilsson Lycke, Matthias Olsson, Hans Wilhelmsson och Olof Bengtsson.

1835 Backefiskarnas genstörtighet mot de ständigt framförda kraven på bättre behandling av fångsterna förefaller en nutida betraktare egendomlig. Men det var säkerligen inget högtstående släkte som levde i skärgården under dödperioden närmast efter det stora sillfiskets slut. Okunniga, primitiva i sin livsförsel, misstänksamma mot alla ord och yttringar från ”herrekarlar” var dessa från guldåldern övervintrande strandsittare, enligt ett samtida omdöme ”riksbekanta för sin fattigdom, sitt superi on sin uselhet”.

”Fiskaren, liksom bonden, lämnar ogärna sina gamla ovanor”, skrev A.E. Holmberg 1842 på tal om fångsternas vårdslösa behandling. Om ett statsanslag på tusen riksdaler per år, som en enskild man fått för att lära storfiskarna en bättre saltningssätt, utlät sig Holmberg: ”Den nytta detta runda anslag medfört står att läsa uti de inkomna årsberättelserna, men eljest är den alldeles okänd för envar i länet.”

Mannen som åsyftades var jaktlöjtnanten Johan Gabriel Mollén i Lysekil. Regeringen anslog 1835 tio tusen riksdaler till storfiskets upphjälpande samt utlärande av ”ett förbättrat saltningssätt till förekommande av den fångade fiskens förskämning före insaltningen”. Med Mollén slöts så ett kontrakt som under tio år tillerkände honom tusen riksdaler årligen, utan ränta och betalningsskyldighet, mot att han skaffade fartyg och redskap och bedrev fisket i enlighet med de stipulerade villkoren.

Fartygen skulle köpas eller hyras i England eller Holland och lovades naturalisering utan formaliteter plus befrielse från alla gängse avgifter i hamnarna. Som skeppare borde till en början engelsmän eller holländare anställas och som besättning svenskar eller utlänningar, kunniga i engelska och holländska fiskemetoder. Till dessa hörde fiskens slaktande och torrsaltning ombord. Mollén skulle gratis undervisa de skärgårdsbor som ville bekanta sig med de nya metoderna och varje år avge en instruktiv berättelse om verksamheten.

Efter den första tusenlappens mottagande bildade Mollén ett bolag med den klingande titeln: Kongliga Privilegierade Storfiske-Compagniet. Så for han över till England och hyrde två fartyg – att köpa dem ställde sig för dyrt. (Krantz, Hemmavatten och vrakstränder, sid 142-143)

1835 Helena Eleonora Eldrup med dottern Matilda Amphritite flyttar till Göteborg.
1838 Matilda Amphritite Eldrup och vice häradshövding Johan Fredrik Christian Bundsen i Göteborg gifter sig. (LP 1932-12-31 skriver Janne Bundsen.)
• Johan, född 1802-01-13 på Holma i Brastad, är son till Fredrik Bundsen och Gustava Lembeke. (Släktdata, BRASTAD-födda) (NL/II, sid 129)

- 1890-12-31 Johan Fredrik Christian Bundsen och Matilda Amphritite Eldrup bor i Domkyrkoförsamlingen i Göteborg. (SB1890)
- 1897-08-01 Johan Fredrik Christian Bundsen dör, boende i Domkyrkoförsamlingen i Göteborg. (Släktdata)
- 1835-07-15 En fråga, som man ofta ställt är om den uppvaktning för kronprins Oskar, som skedde i Lysekil i juli 1835 haft någon betydelse för frågans avgörande. Kronprins Oskar, kronprinsessan och deras fem barn samt kronprinsessans bror, hertig Maximilian företog sommaren 1835 en badortsresa till Strömstad och gjorde samtidigt ett besök i Kristiania. Resan företogs kanalvägen till Göteborg, därifrån sjövägen till Marstrand och Lysekil, dit de kungliga anlände på morgonen den 15 juli. En korrespondent till Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning skildrar mottagandet i Lysekil, där konsul Mollén stod som värd. Efter en skildring av folklivet kring evenemanget och själva mottagningen fortsätter korrespondenten:
 ”Efter någon timmas förlopp lemnade H. K. H. Kronprinsen företräde åt en deputation af Landtbrukare från nästgränsande socknar, anförde af herr Fredrik Bundsen på Holma, hvilken deputation hade för afsigt att dels betyga sin undersåttliga trohet och tillgifvenhet för Hans Konglig Höghet och Dess Höga familj, samt dels få begagna ett så lyckligt tillfälle att få fästa H. K. H:s uppmärksamhet på platsen Lysekihl, i afseende å den ifrågavarande Köpingens anläggande. Sedan H. K. H. i de mest nådiga ordalag hälsat deputation, gjorde H. K. H. sig underrättad om antalet af ställets och de kringliggande Häraders innevånare, samt Landtbornas långa afstånd från närmaste staden Uddevalla jemte flera andra nådigst älskade upplysningar, äfvensom att Landshövdinge Embetet tillstyrkt anläggandet af ifrågavarande köping, tacktes H. K. H, Kronprinsen nådigt lofva, att som Han på någon tid komme att vara skiljd från Hufvudstaden, skulle tillskrifva Hans M. Konungen och äfven för sin del tillstyrka anläggandet af ifrågavarande köping.”
 Efter Bundsen fick prosten Thudén och övrigt prästerskap företräde och även de talade för köpingsfrågans lösande.
 Kronprinsens uppehåll i Lysekil varade icke mer än 2-3 timmar, så några djupare diskussioner kan det väl knappast ha varit. (Hörman, Lysekil, sid 27-29) (Vikarvets Årsbok 1940-1942) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 64-65) (Hansson, Lysekil, sid 133) (LP 1993-07-07) (LP 1993-08-06) (BN 2002-09-14)
- 1836-02-27 Kommerskollegiums förslag för Lysekil framläggs i konselj. Kommerskollegium får här se sig desavoerat.
 ”Med afseende fäst på ifrågavarande ords fördelaktiga läge ej mindre för idkande af sjöfart än för afsättning af kringliggande bördiga och folkrika landsbygds produkter” fann Kunglig Maj:t skäligt att med bifall till vad kommerskollegium i övrigt föreslagit i nåder **förunna Lysekil privilegier såsom en av stad oberoende köping** med rättighet för varje välfrejdad

svenska man eller utlänning av kristen trosbekännelse, sedan han vunnit svenskt medborgarskap, att efter välstånd av länstyrelsen bosätta sig i köpingen och där driva handel och hantverk utan tvång av korporationer, skrän eller gillen av vilken beskaftenhet som helst.

Därmed hade Mollén nått den första etappen i sina strävanden att göra Lysekil till handelsort. Tack vare ständernas uttalande hade han fått en stark position gentemot de centrala ämbetsverken och fått gehör och för sin sakligt sett starka argumentering. (SFF 1836 No. 7) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 64) (LP 1993-07-21) (LP 1993-09-27)

När Lysekil den 27 februari 1836 förlänas köpingsrättighet innebär detta icke någon ändring i fråga om dess ställning till Lyse socken. Den förblir fortfarande kapellförsamling och del av socknen. Köpingsrättigheten har sin betydelse framför allt om näringsrätten: man får rätt att idka handel, hantverk och annan näring, som eljest är förbehållen stad. Genom köpingsrätten blir Lysekil mera oberoende av Uddevalla och dess borgerskap än tidigare och mellersta Bohuskusten får ett nytt affärscentrum för både jordbrukets och fiskets produkter, vilket är ägnat att i högre grad främja utvecklingen i kusttrakterna och näringslivet där. [Anm: se även 1846 nedan.]

Köpingen sorterar visserligen under tullkammaren i Uddevalla, men detta är fränsett vissa uppgifter till länets städer, det enda som blir kvar av det gamla privilegieväsendet för Uddevalla i förhållande till Lysekil.

Sockenstyrelsen skall sålunda icke beröras av samhällets ändrade status. Utvecklingen kommer emellertid att länkas in i banor, som man icke kunnat förutse, detta i mycket beroende på den ofullständighet, varmed köpingsstyrelsen regleras i kungabrevet om köpingsrätten.

I köpingsbrevet (Svensk Författningssamling 1836, n:r 7) heter det härom i punkten 5:o endast att konungens befallningshavande ägde att ”till ordningens handhavande inom köpingen förordna en serskild med instruktion försedd ordningsman”. [Anm: Organiserandet av köpingens styrelse fördröjs dock in i början av år 1837.]

Icke heller i kungliga brevet den 27/2 1836 till landshövdingen i länet ges några närmare anvisningar i detta ämne.

Något som heller icke omnämns i kungabreven är köpingens område. Detta vållar särskilt under striden om skiftet av Lysekils jord, som började 1844, många meningsskiljaktigheter, vilka dock ofta bottnar i en allt för bokstavlig tolkning av författningstexten.

Den meningen stadgar sig dock ganska snart att köpingen och kapellförsamlingen är identiska till området och därmed också lika med jordeboksenheten, ¼ mantal Lysekil med Åkerbräckan, vilken fastighet i 60 lotter äges av ett antal samhällsmedborgare, som så småningom sammanfattas under benämningen Lysekils jordegare. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 67-68)

Del II – tiden fram till starten av havsbadet i juli 1846

- 1837-06-21 Johan Gabriel Mollén säger upp sitt burskap i Uddevalla. (Uddevalla rådhusrätt och magistrat DXIII:1, 1741-1887, sid 37)
- 1838 Johan Gabriel Mollén skriver rapport om 1837 års försöksverksamhet inom fisket. Mollén har för detta uppdrags fullföljande hyrt in två engelska fiskefartyg samt med dessa bedrivit fiske i Skagerack, vid Jutska revet och Djupa rännen.
Rapporten kritiseras och underkänns i en uddevallatidning. Landshövdingen ber sockenstämman i Lysekil att yttra sig över Molléns rapport. (Hansson, Lysekil, sid 62)
- 1838-05-27 Sockenstämman sammankallas av länsstyrelsen för yttrande över Johan Gabriel Molléns försöksverksamhet med storsjöfiske. Kronolots Per Mattsson på Kornö, fiskarna Engelbrekt Hansson på Saltö och Mattias Larsson i Lysekil samt salteriägare Bengt Wallström i Lysekil, vittnar och förklarar det riktigt att den engelska metoden är vida överlägsen förut använda metoder. Fångsterna blir rikligare och man lär sig även att bereda kabeljo av torsk och långa. Stämman tillstyrker fortsatt stöd för Molléns fiskebefrämjande arbete. (Hansson, Lysekil, sid 62)
- 1839 cirka Johan Gabriel Mollén köper huset på Gamla Strandgatan 25 av dödsboet efter sjöman Bengt Larsson Pihl. Huset säljs 1843 cirka till Bernt Eliasson Kärrström, skeppare.
- 1839-04-21 På sockenstämman väljs konsul Johan Gabriel Mollén till ordningsman. (Hörman, Lysekil, sid 31)
- 1839-08-07 Sofia Margareta Mollén flyttar till Landvetter.
- 1840-02-02 På sockenstämman omväljs konsul Johan Gabriel Mollén till ordningsman. Mollén ivrar på stämman starkt för att utveckla köpingen. För expansionen av sin handelsrörelse är han i hög grad betjänt av att samhället utvecklas. Han

lägger på stämman grunden för Olaus Ericssons kommande motion i riksdagen om ytterligare förmåner för köpingen.

Riksdagsman Olaus Ericsson motionerar för att Lysekil skall få sjötullkammare i stället för den hittillsvarande inloppskammaren. Distriktet skall omfatta sträckan från Karingön till Hunnebostrand.

Vidare yrkas att köpingen skall få de tolagsmedel för sin sjöfart, som i stället då inlevereras till Uddevalla och att de av köpingens handlanden och skeppare med flera som önskar så skall få erhålla burskap och att de med sådant burskap skall ha samma rätt som sjöstadborgare i allmänhet. Man vill även ha postkontor och vissa lättnader i olika avgifter för sjöfarten.

Denna gång uteblir dock framgångarna i riksdagen. Utskottsvaret blir att de ytterligare förmåner som nu begärs kan lösas i varje enskilt fall utan ständernas inblandning. Beslutet från ständerna följer utskottets rekommendation.

(Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 65-66)

1840 Sofia Margareta Mollén flyttar tillbaka hem från Saltkällan.

1842-02-05 ”Protocoll, hållit wid allmän Sockenstämma med Lysekihls Församling den 5 Februarii 1842.

S.D. Wid denna Sockenstämma som å Församlingens vägnar blifwit hos undertecknad äskad af Skepparen Per Abrahamsson Pik och Hans Nilsson Lycke, infunno sig Församlingens röstegande Ledamöter nästan mangrannt, för att öfwerlägga och besluta rörande väckt fråga om uppbyggandet af ett Torn wid Kyrkan, i stället för den å Kyrkogården stående Klockstapelen, hwilken ansågs både mindre ändamålsenlig och ganska kostsam att underhålla.

Sedan Kyrko-Cassan, hwars årliga inkomster hufvudsakligen består uti gåfwomedel, räntor å dels utlånte penningar och arrenden för Kyrkans ägor och Tomter, nu vuxit till omkring 900 Rd B:co ansåg man sig böra deraf disponera en större del till något för Kyrkan eller Församlingen nyttigt och allmänt gagneligt ändamål, hwarwid egenteligen trenne större företag hade kommit i betraktande, nemligen

1:mo den projecterade Tornbyggnaden,

2:do inrättandet af en allmän skola för Församlingens barn,

3:tio Kyrkans målning med oljefärg inwändigt;

och som hwart och ett af dessa företag woro af beskaffenhet att medtaga större delen af de nu förhandenwarande tillgångarne, började man öfwerlägga hwilketdera borde sättas i främsta rummet, och således nu beslutas.

Undertecknad, som länge insett och erfarit den stora saknaden af en fast skola inom detta samhälle, trodde, att anskaffandet af en sådan borde blifwa det första och wigtigaste föremålet för Församlingens omtanka, och tweekade således icke, på flera anförda skäl, att nu tillstyrka Församlingen att till upförande af ett passande skolhus begagna ett tillfälle, som sedan troligen icke så snart erbjuder sig. I denna sin åsigt fann han sig dock understödd endast af Köpingens n.w. ordningsman Herr Consul Mollén samt Herr David Schiller, hwaremot pluraliteten af Församlingen, wäl erkännande nyttan och nödwändigheten af en Skolinrättning, likwäl och med hufvudsakligt afseende på kyrkans prydnad och det kostsamma underhållet af den nu warande klockstapelen, förklarade det länge hafwa warit dess allmänna önskan, att få ett Torn wid kyrkan i stället för det för flere år sedan nedblåsta, och hwartill den nu yrkade, att en wiss summa af Kyrkans medel borde bestämmas och användas.

Man ansåg detta ock nu så mycket lättare kunna ske, som 2:ne af Församlings Ledamöter Per Abrahamsson Pik och Hans Nilsson Lycke erbjudit sig, att för detta ändamål afstå en af dem nyligen inköpt, på Rinckenäs stående Salteribyggnad, innehållande cirka 26 Tolfter till större delen friskt och godt 12 alnars byggnads-timmer, genom antagande af hwilket anbud en betydligare del af de till Tornbyggnaden erforderlige materialier kunde på stället för billigt pris erhållas. Sedan Tornbyggnaden sålunda blifwit beslutad, bestämdes en summa af 666 Rd 32 s. Banco, hwarutöfwer den icke under något wilkor finge gå. I förhållande till denna summa skulle af någon kunnig person en Ritning till ett enkelt men prydligt Torn upgöras, hwilken ritning sedan komme att till Öfwer-Intendents-Embetet öfwerlemnas, för erhållande af wederbörlig stadsfästelse, innan arbetet företages.

Som större delen af kyrkans penningar woro utlånade mot reverser skulle oförtöfwadt upsägas till betalning wid näst instundande midsommartid, wid äfwentyr af genast derpå följande lagsökning för hwar och en, som sin skuld wid nämnder tid icke betalar, och skulle kyrkowärden om medlens indrifwande försorg draga.

Församlingen ansåg sig nu äfwen böra bland sina medlemmar utwälja en Byggnads-Committée, som skulle ombesörja arbetets verkställighet och derwid hafwa hufwud-tillsynen. Till Ledamöter i nämnde Committée blefwo nu utwalde: Herrar Consul Mollén och David Schiller, Skepparne Per Abrahamsson Pik, Hans Nilsson Lycke och Hans Andersson, samt Snickaren Swen Wallin, hwilka nu närwarande lofvade att sig detta sysslande utan särskildt arf åtaga, samt tillika, under Kyrkowärdens frånvaro på sjöresor biträåda wid fordringarnes indrifwande.

Ehuru, till följe af det nu fattade beslutet om Tornbyggnaden, någon Skol-inrättning för närvarande icke kunde påtänkas, förklarade sig likwäl, med anledning af undertecknads derom förnyade framställningar, Församlingens Ledamöter icke wilja lemna detta wigtiga föremål ur sigte, utan dertil, sedan Tornbyggnaden wore verkställd, gerna använda det blifwande öfwerskottet af Kyrko-Cassan, samt sjelwa efter råd och lägenhet sammanskjuta det bristande.

Då något widare nu icke war att andraga, tillkännagafs, att dagens Protocoll kommer att justeras i morgon 14 dagar till som är Söndagen den 20:de dennes. Ut Supra in fidem Carl A. Thudén.

Uppläst och justerad den 20 Februarii 1842. P. Aurelius.
Hans Nilsson Lycke. Hans J:son Pihl. Petter Olsson.

Med stöd af Kongl. förordningen den 26 Februarii 1817 och Kongl. Kungörelsen den 24 Mars 1824, bör: Den, med detta beslut missnöjde, sine beswär genast före nästa Söndag hos Församlingens Pastor Herr Contracts Prosten C.A. Thudén anmäla; för erhållande af bestämd anvisning till beswärens fullföljande. Den 27 Februarii 1842.

Uppläst ifrån Predikstolen den 27 Februarii 1842. P. Aurelius.”
(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

Sammanfattning - Skepparna Per Abrahamsson Pik och Hans Nilsson Lycke begär möte med sockenstämman för att överlägga och besluta om "uppbyggandet af ett Torn vid kyrkan i stället för den å kyrkogården stående klockstapeln, hvilken ansågs både mindre ändamålsenlig och ganska kostsam att underhålla". (Granqvist, Lysekils kyrkor och församling, sid 16-18)

Kyrkan har vid detta tillfälle 900 Rd Banco i kyrkokassan och man anser sig kunna disponera större delen därav för något nyttigt ändamål. Enligt protokollet föreligger tre förslag:

1. Den projekterade tornbyggnaden;
2. Inrättande av allmän skola för församlingens barn;
3. Kyrkans målning med oljefärg invändigt.

På sockenstämman sker den första stora skoldebatten i Lysekil. För start av skola i Lysekil är prosten Carl Adolf Thudén, konsul Johan Gabriel Mollén och David Schiller. Majoriteten röstar för tornbygget, säkerligen beroende på att motionärerna "erbjudit sig att för detta ändamål afstå en af dem nyligen inköpt, på Rinkenäs stående salteribyggnad". (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 72)

Det är det gamla Bundsenska salteriet som därmed går sitt öde till mötes. Salteriet rivs och timret överläts till kyrkan att bygga ett nytt torn. (Granqvist, Lysekils kyrkor och församling, sid 16-18)

Stämman beslutar anvisa 666 Rd 32 sk Banco, "hwarutöfver den icke under något wilkor finge gå". En byggnadskommitté med konsul Johan Gabriel Mollén som ledande kraft tillsätts för att handha bygget. Något arvode skall ej utgå. (Granqvist, Lysekils kyrkor och församling, sid 16-18)

- 1842-04-03 ”Protocoll, hållit wid allmän Sockenstämma med Lysekihls köpings Församling den 3 April 1842.
- S.D. Genom i dag 14 dagar sedan upläst kungörelse hade denna stämma blifwit i laglig ordning utlyst för vals anställande af
- 1:o Ledamöter uti innewarande års Bevillings-Taxerings-Committée, som är utsatt att hållas med Bro Pastorat på Skådene Gästgifwaregård Thorsdagen den 26 instundande Maji.
- 2:do Deputerad wid det sammanträde, som, enligt Konungens Befallningshafwandes Kungörelse af den 26 sistlidne Februarii kommer att hållas i Uddewalla den 15:de dennes rörande Presträttigheternas utgörande i Bohus Län, och
- 3:tio Ombud wid det sammanträde, som å samma tid och ställe kommer att hållas rörande årlig afgift till Jagt-Cassan eller andra ändamålsenliga åtgärders widtagande för Rofdjurs utödande.

Wid föredragningen häraf blefwo nu till Taxeringsmän för Köpingen utwalde: Herrar Consul J.G. Mollén och David Schiller. Särskilde ombud för Köpingen wid de uti 2:a och 3:dje puncterna omförmäldte sammanträden aktade Församlingens wid stämman närwarande Ledamöter icke nödigt utvälja, förklarande sig i detta afseende nöjde med hwad ombuden från de öfrige Församlingarne i Länet lagligen öfwerenskomma och besluta.

Ut Supra in fidem Carl A. Thudén.

Uppläst och justerad den 10 April 1842. P. Aurelius.
Nils Wallin. Elias Halfvårdsson.

Vid ofvanstående justering tillkännagafs för Lysekihls församling det vice Klockaren O.W. Lysell förliden Söndag blifwit af Lyse socken enligt 4:de § uti den dagens Sockenstämmo Protocoll antagen till dess vaccinateur; och det förklarade Lysekihls hemmavarande ledamöter önskan: det han äfwen i detta afseende måtte betjena Köpingen mot erhållande af den ersättning hans företrädare i och för detta erhållit; hvarmed Lysell förklarade sig nöjd under åtagande af de förbindelser som dermed äro eller blifwa förenade.

Lysekil den 10 April 1842. In fidem P. Aurelius.”
(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

1842-12-12 ”Protocoll, hållet vid allmän Socknestämma med Köpingen Lysekihl
församling den 12 December 1842.
S.D. Sedan Allmän Socknestämma i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga stadga
angående folkundervisningen i Riket af den 18 sistlidne Juni, blifwit lagligen
utlyst, församlades församlingens medlemmar för att rådgöra om denna viktiga
angelägenhet. Närvarande voro Köpingens ordningsman Herr Consul J.G.
Mollén, Herrar D. Schiller och Andersson, Skepparne Petter Olsson, Pehr
Abrahamsson Pik, Andreas Jönsson, m.fl.

Sedan Socknestämman blifwit öppnad med bön och ett kort tal rörande den
stora vigten af ifrågavarande lägenhet att få en fast skola inrättad inom
Köpingen, upplästes nu ånyo, ehuru den blifwit kungjord från Predikstolen,
ofvannämnde Kongl. Förordning af den 18 Junii. Derpå upplästes ett anförande
till Protocollet af församlingens Pastor Herr Contracts Prosten C.A. Thudén, så
lydande:

”Anförande till Protocollet vid Socknestämman med Lysekihl församling den
12:te December 1842.

Hindrad af andra Embetsgöromål att sjelf föra ordet vid den till nästa måndag i
Lysekihl utlyste Socknestämman rörande en Skolinrättning i denna församling,
har jag ansett mig af pligt och böjelse uppmanad att härmed till församlingens
närmare bepröfvande framställa mina tankar i detta högst viktiga ämne.

Sedan längre tid tillbaka inseende behofvet af en ordnad undervisningsanstalt
för de många barn, som här upväxa, sökte jag vid Sockenstämman den 5:te
sistlidne Februarii förmå församlingen att för detta välgörande ändamål
använda hela, eller åtminstone en större del af den genom årliga sammanskott
samlade icke obetydliga behållningen uti Kyrko-Cassan, men af hvilken
behållning den c[irka] 1000 Rd Rgs i stället blef af Församlingens pluralitet
disponerad till den då beslutade Tornbyggnaden, förklarande sig likväl
församlingen vid samma tillfälle, icke vilja lemna den af mig gjorda
framställning om Skolinrättningen utur sigte, utan dertill, sedan
Tornbyggnaden vore verkställd, gerna använda det blifvande öfverskottet i
Kyrko-Cassan, samt sjelfva sammanskjuta det bristande.

I Kong. Maj:ts nådiga stadga angående folkundervisningen i Riket af den 18
sistlidne Junii har emedlertid hvarje församling blifvit ålagd att inom fem år
härefter hafva sitt skolverk i öfverensstämmelse dermed ordnad. Och med
anledning, såväl deraf, som af H.H. Doctorn och Biskopen A. Bruhns Criculaire
af den 12 sistlidne October gjorda tillkännagifvande, att alla underdåniga

undersökningar om allmänt understöd till skollärares aflöning böra inom den 15 Februarii instundande år 1843 vara till Högwördiga. Domkapitlet insända, har denna Sockenstämma nu blifwit utlyst för fattande af sådana förberedande beslut i detta afseende, som en slik ansökning förutsätter.

Ehuru Tornbyggnaden sedan icke kunnat börjas, emedan den dertill uppgjorda ritningen ännu icke vunnit nådig stadfästelse, torde församlingen likväl icke vara böjd att uppgifva sitt derom en gång fattade beslut, och öfverskottet i Kyrko-Cassan blifver troligen alltför otillräckligt för nu ifrågavarande ändamål, hvarför jag med stöd af församlingens ofvan oberopade löfte, att genom särskildta bidrag fylla bristen, med så mycket mer skäl påräkna dess allmänna beredvillighet att lyssna till det förslag jag nu går att framställa, som, till följe af Kongl. Maj:ts nådiga stadga, en skola här måste inrättas. Jag föreslår alltså:

1:mo att till skola inköpes nu genast, eller så snart tillfällen dertill gifves, ett passande hus, som torde kunna erhållas för någorlunda billigt pris emot hvad ett sådant komme att kosta, om det särskildt skulle ånyo uppbyggas, samt att bestridande af kostnaden därför ett allmänt sammanskott beviljas efter de i 2:dra artikeln af nu gällande Bevillningsförordning stadgade grunder.

2:do. Att till skolans iordningsställande och underhåll samt nödiga skolmaterialers anskaffande hvarje inom församlingen boende skattskyldig person lemnar ett årligt bidrag af 6 s. B:co, hvilket numera blifver så mycket mindre känbart, som personliga skyddsafgiften vid sistlidne Riksdag blifvit nedsatt till nära hälften av hvad den förr varit.

3:tio. Att en terminlig afgift af 2 á 3 Rd B:co bestämmes för hvarje barn, som skolan begagnar, med undantag af de fattigare, hvilken afgift uppbäres af skolstyrelsen och användes till skollärares aflöning.

4:to. Att, då denna afgift troligen blifver allt för otillräcklig att dermed skolläraren aflöna äfven till det minimi belopp, som den Kongl. Stadgan föreskrifver, och detta samhälle med skäl kan anses befinna sig i sådana omständigheter, som 5 mom. af 4 § uti ofvannämnde Nådiga stadga förutsätter, underdånig ansökning nu genast göras om understöd af de till detta ändamål anslagne statsmedel.

5:to. Att ledamöter nu utväljas i den blifvande skolstyrelsen, åt hvilken församlingen äfven uppdrager att oförtöfvadt på vederbörlig ort inlemna den ofvan upptagna underdåniga ansökningen om allmänt understöd till skollärares aflönande.

Fördelarna, som tillskyndas samhället genom en sålunda väl ordnad skolinrättning äro så påtagliga, att de säkerligen icke kunna undfalla någons uppmärksamhet; och hvarje uppföring, som för ett så vackert ändamål göres, måste alltid betraktas såsom ett fruktbarande Capital, hvaraf räntan för både samtid och framtid tillfaller det allmänna. Många barn kunna derigenom bildas till gode och nyttiga samhällsmedlemmar, hvilka deremot, i saknad af nödig undervisning, öfverlemnade åt sig sjelfva och uppväxande i okunnighet och sedeförderf, icke blott blifva mindre nyttiga, än de kunnat blifva, både för sig och andra, utan äfven ofta en börda för det samhälle, hvilket de tillhöra.

Måtte derföre den tid snart komma då äfven detta Samhälle får, i likhet med en af sina grannförsamlingar, fagna sig åt en god allmän skolinrättning! Och denna tid bör icke vara aflägsen, om dess medlemmar låta sig ledas af mogen öfverläggning, varmt nit och oegennyttig enighet i de beslut, hvilka de nu gå att fatta rörande detta magtpåliggande ärende. Bro Prästgård den 10 December 1842.

Carl A. Thudén.”

Därefter upplästes af Herr Consul Mollén ett anförande, så lydande:

”Wördsamt anförande!

Då det ämne som i dag och vid denna Sockenstämma kommer att afhandlas, är för detta samhälle af allt för stor vikt och värde, att icke alla synnerligast jag, såsom Köpingens ordningsman, skulle utan likgiltighet samt med djupt deltagande och den mognaste öfverläggning ingå uti förhandlingarne; Och då jag tror mig ha skälig anledning frukta, det åtskilliga personer tyvärr heldre skulle vilja motverka än arbeta för en så outgrundligt nyttig och behöflig anstalt, som en allmän skolinrättning inom denna Köping, och hvilka så tänkande Ledamöter möjligen torde göra sina röster öfvervägande i trots af allt som talar för saken, anser jag det vara förenligt med min pligt – en gärd åt mina böjelser och mina känslor, den jag icke kan tillbakahålla – att fritt uttala min mening och detta skrifteligen på det jag må blifva rätteligen förstådd, samt i den händelse ärendet icke skulle vinna önskad framgång, jag åtminstone icke må blifva bortblandad bland mängden af oförståndige, om sådana skulle inställa sig, eller att vid mitt namn uti Dagens Protocoller framdeles skulle fästas den ledsamma prägeln, att jag icke egt förmåga att rätteligen bedöma eller uppskatta den omtänka, den välvilja och den nåd Kongl. Maj:t och Rikets Ständer medelst Stadgandet om folkundervisningen i Riket, visat för Rikets mest vanlottade undersåtare, eller de som äro i saknad af den undervisning och den bildning nutiden fordrar.

Jag anhåller derföre om tillåtelse att på följande sätt framställa mina tankar i ärendet.

Att detta mitt anförande måtte uti Dagens protocoll få in extenso flyta, samt att ingen af det samma måtte anses sig förnärad.

Hvar och en af oss har säkerligen noga bekant, att det bästa arf föräldrar kunna lemna sina barn är en Gudfruktig och bildad uppfostran. Ett arf som icke multnar bort, och hvilket inga vanliga skiften kunna beröfva dem.

Medgifves detta, så följer äfven, att vår Nådige och vise Konung utmärkande dessa i sina tänkesätt genom ifrågavarande Nådiga Stadgande angående folkundervisningen i Riket med sin vanliga Riksfaderliga godhet och omtanke åt sina barn och Undersåtar velat lemna det bästa arf och det dyrbaraste minne efter sig.

Högst märkvärdigt, ja förundrande skulle det derföre vara, om detta samhälle, hvars förhållande till Sjöfarten och Handeln – följakteligen till tidens fordringar af en vidsträcktare upplysning och således behof af större kunskaper – skulle motarbete sitt eget bästa, eller fränkänna sig sjelfva och sina barn den fördel den nu erbjudes – en fördel och en lycka, om hvilken millioner af föräldrar både natt och dag sucka och bedja för sina barn, icke allenast såsom den bästa arfedelen, utan äfven såsom den säkraste ledningen till dessa både timliga och eviga välfärd, till eget och samhällets framtida heder, lycka och välstånd.

Gerna derföre ville jag så långt som möjligt aflägsna detta oblida omdöme, om tänkesätter inom detta samhälle, och jag älskar heldre att tro, att här finnes ganska många som hjertligen önska framgång åt ärendet, ehuru samhällets knappa tillgångar och en missgynnande Conjunctur för dem som väsentligast komma att bidraga till stiftelsens grundläggande och vidmagthållande, upstapla en mängd svårigheter och betänkligheter; men lika gerna som jag skulle vilja göra denna tillämpning såsom ursäkt för en sådan anticiperad motvilja lika litet skulle en sådan ursäkt eller dylika förebäranden verka på saken; ty härvidlag få vi icke **raifounera** uti motsättande – Kongl. Maj:ts nådiga stadgande är nu en lag, som lika mycket måste åtlydas som all annan lag. Detta är jag skyldig underrätta de tviflande om, samt att det således är bäst att genast gripa sig an. Att fatta de klokaste beslut till ärendets befrämjande, att icke visa oss underlägsna våra grannar Fiskebäckskilsboarna hvarken i vilja eller förmåga, och att icke låta kostnaderna afskräcka oss. Jag skall härnedan söka visa möjligheten till tillgångar – och med en god vilja följer alltid framgång, och med ett godt syfte den Högstes välsignelser.

Att sluta af hvad jag redan haft äran anföra, äfvensom den önskan jag flera år tillkännagifvit, tillika med Herr Prosten Thudén, lär hvar och en kunna märka att jag hjertlig ifrar för saken, och lika inerligt skulle tacka hvar och en som med sitt bifall understödjer mig, ty ehuru jag icke har några barn, som komma att draga fördel af skolinrättningen, skulle en sådan nyttig inrättning skänka mig den största tillfredsställelse, och jag skulle med all min kraft och förmåga söka bidraga till dess förkofran. Tillåten mig derföra förslagsvis hemställa följande opus:

Skolbyggnaden beträffande, så, då det tages för afgjordt att den, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga stadgande, inom en viss tid, ofelbart måste sättas uti verkställighet, hemställer jag, om icke bäst vore, om skolhuset sattes på den så kallade Kyrkbacken, då det komme att stå nära Kyrkan, fredad från eldsvåda, hade ett hälsosamt och behagligt läge, en torr och rymlig plan för barnens lekar och tillämnade Gymnastiska öfningar och der skolläraren hade tillfälle till trädgårdsanläggning, samt andra små odlingar utan uppoffring af Köpingens Inägesjord.

Kostnaderna af en sådan skolbyggnad med nödiga uthus, anser jag sparsammast tilltaget gå till 550 Rd B:co och medlen dertill anser jag kunna åstadkommas på följande sätt:

1:mo. Genom frivilliga sammanskott till en del, dervid jag vill bidraga så godt i min förmåga står både med penningar och Timmermans dagsverken.

2:do. Genom de uti författningens 3 § medgifne taxerings grunder, dervid skolstyrelsen likväl hade att påse församlingens svårigheter att på en gång utgöra hela Capitalet, så att sammanskotten fördelas på vissa år.

3:tio. Genom upplåning af bristande medel emot säkerhet uti byggnaderna samt Inrättningens Öfverskotts inkomster, hvilket allt genom planmässige beräkningar lättligen kan arrangeras.

Troligen finnes många inom detta samhälle så bemedlade, att de kunna afse en sådan summa ur sin rörelse och lika gärna sätta sina penningar ut på ränta uti en så nyttig inrättning, som att ha dem stående ute på bygden.

Härmed vore således den saken hulpen. Skollärarens aflöning och honom anslagna förmånens vidkommande, så bestå dessa uti en årlig lön af

| | Rd | s |
|---|-----------|----------|
| 16 Tunnor spannmål eller i penningar lika med | 106 | 32 |
| Till nödigt bränsle | 33 | 16 |

| | | |
|---|----------|-----------|
| Foder till ett Kokreatur | 20 | --- |
| Jordland i värde lika med | <u>6</u> | <u>32</u> |
| Till skollärarens aflöning åtgår således B:co | 166 | 32 |

| | | |
|---|----------|-----------|
| Till skolstyrelsens utgifter för Papper, Post, Porto, Ljus m.m.m samt till belöningar åt de barn som i skolan utmärka sig för flit och ett godt uppförande antages i en rund summa | <u>9</u> | <u>16</u> |
| Summa Rd B:co | 206 | --- |

För att betäcka dessa årliga utgifter antages:
Att circa 265 skattskrifne personer inom Köpingen
erlägga enligt 4 § 2 momentet af berörde stadga
6 skillingar hvardera, så uppstå deraf en årlig inkomst af 33 16
Att inom Köpingen finnas 50 barn som begagna skolan
och hvilkas föräldrar kunna erlägga 3 Rd B:co
för hvarje gosse- och 2 Rd B:co för hvarje flickebarn
(lika många af hvarje kön), så uppstår deraf 125 ---
Att af statsanslaget enligt 4 § 5 momentet man kunde
påräkna ett årligt understöd af 50 ---
Summa Rd B:co 208 16

Jag skulle derjemte föreslå, att som skollärarens inkomst synes vara otillräcklig för en så bildad lärares utkomst som kunde lända Köpingens vuxne Ynglingar i synnerhet till nytta, derest de ville begagna sig af hans undervisning på lediga timmar, och åt dem bereda tillfälle till en sådan undervisning emot en ringa uppoffring, det skollärarens lön ökades till jemna 200 Rd B:co, hvaremot han skulle vara förbunden att vissa dagar eller aftnar i weckan dels genom föreläsning i allmänt gagneliga vetenskaps grenar, dels genom undervisning i Räknings- och skrifkonsten, simpel Geometri och dylikt, egna sig åt så många som deraf ville begagna sig.

En sådan löneförhöjning synes kanske ännu kännbarare, men då dermed jemnföres den oskattbara fördelen som vinnes, och hvarigenom Lysekihl's sjöfarande kunde i allmänhet blifva ansedde som de mest bildade i Riket, är den uppoffring jag ämnar proponera, ganska ringa.

Jag föreslår till detta ändamåls vinnande, att hvarje sjöman på Lysekihl ifrån Styrman till Cajut Pojken erlade 6 rst. af hvarje förtjent Riksdl under sina sjöresor; samt att skeppare förenade sig med sine Besättningar om att afskaffa den dagliga Bränvinsförtäringen ombord så att bränvin endast utdelades under svårt arbete, storm m.m. och att i stället för en så dryg kostnad som

bränvinshållningen ombord, de åt skolinrättningen erlade 1 Rd B:co på hvarje fartyg under årets lopp.

Huru mycket dervid vunnes, såväl i Physiskt och moraliskt som Ekonomiskt afseende anser jag öfverflödigt att orda nu. Jag vill endast yttra min mening såvida, att jag anser en sådan liten uppoffring som den ifrågavarande, äfvensom måttlighets förslaget, så litet påkostande eller kännbart, att den billigen kan gås in på, och att jag därför smickrar mig med edert bifall.

Om jag uti denna min Proposition, eller i mina öfriga anföranden ouppsåtligen misshagat någon, ber jag om tillgift. Ehuru blotta tanken på stridiga åsikter uti detta viktiga förehafvande, lätteligen kan förledas till förhastade uttryck, har jag dock ingen personell eller ovänlig syftan dermed.

Församlingen vet nu af erfarenhet att jag i det nyttiga aldrig delat olika åsikter med dem, och Gud känner bäst huru uppriktigt jag önskar samhällets väl, och huru gerna jag äfven nu ville bidra att åt Herran bereda en Wingård, der Köpingens späda barnplantor kunde frodas, Honom till tacknämlighet och eder till heder och nytta. Lysekihl den 12 december 1842.

J.G. Mollén.

Derefter togo de egentliga öfverläggningarne som början. Allmänt erkändes den stora nödvändigheten af en skolinrättning. Derpå framställdes den frågan: Om något hus vore inom Köpingen som kunde köpas för att begagnas till skolhus: Hvarpå svarades, att väl ett hus vore till salu, men då de barn som skulle komma att begagna undervisning vore minst 100, så vore detta hus alltför litet för att använda både till skolrum och boningsplats åt skolläraren och hans familj, hvarföre, om något skolhus skulle blifva, det vore bäst att ett nytt sådant uppfördes. Men vid sjelfva hufvudsaken uppstode de största svårigheter, så wäl vid skolhusets uppförande och inredning, som i synnerhet vid Lärarens aflöning; ty då församlingen hade en Tornbyggnad i sigte, och endast väntade på Ritningens stadfästelse, så ville den högst ogera lemna detta arbete, i synnerhet som klockestapelen vore i så dåligt skick, att om Tornbyggnaden ej snart komma att företagas, den måste byggas om, hvilket medförde en annars onödig kostnad, dessutom vore Timmer till Tornet till en del redan anskaffadt genom en salteri byggnad, och detta timret skulle lätt rutna, om det komme att ligga någon tid. Härpå svarade ordföranden, att då det ej vore möjligt att på kort tid uppföra både Torn och skolhus, vore det bäst att först uppföra det sednare, såsom det ojämnförligt nyttigaste, i synnerhet som den uplästa Kongl. förordningen af den 18 sistlidne Junii bestämdt åligger hvarje församling i Riket inom en tid af fem år hafva sitt skolverk i ordning; hvarföre man också nödvändigt måste så fort som möjligt söka att tillvägbringa detta. Pluraliteten

af församlingen var dock af den tanka, att ehuru nödvändig en skolinrättning vore, det dock vida öfverstege Köpingens förmåga att åstadkomma den, emedan förtjensterna detta år varit så högst ringa, och isynnerhet emedan största delen af Köpingens Innevånare voro ganska fattiga och således ej kunde lemna något bidrag till skolinrättningen, att ej öfver 20 familjer vore, för hvilkas barn kunde utgöras den anars billiga afgiften af Tre Rd. B:co för hvarje Gossebarn, och 2 Rd B:co för hvarje flicka. Visserligen trodde de fleste, att om församlingen samfäldt ville förena sig, skulle nog ett skolhus kunna åstadkommas; men dermed vore icke så mycket uträttadt, emedan fattigdomen vore allt för allmän hos folket, för [att] kunna underhålla det, hålla sina barn i skolan, men isynnerhet att löna läraren. Dessutom ansågs den föreslagna lönen af 166 Rd 32 s. eller till och med 200 Rd B:co vara alldeles otillräcklig för en familj att lefva av, emedan 200 Rd B:co vore hvarje Jagtbåtsmanslön, och denna samma är otillräcklig för dem, således måste ännu mera vara det för en man med mera bildning.

Hvarföre också församlingens Pluralitet – sedan såväl ordförande, som en och annan bland församlingen för saken lifvade medlemmar i synnerhet Herr Consul Mollén gjort allt för att öfvertyga de olika tänkande om huru man med god vilja och förtröstan på Gud kan uträtta det som synes hafva de största svårigheter för sig – förklarade, att om viljan vore aldrig så god, det dock vida öfverstege församlingens förmåga, att för närvarande åstadkomme ifrågavarande Skolinrättning.

Herr Consul Mollén föreslog nu församlingen att den skulle, om någon skolinrättning komme att tillvägabringas i Lyse socken, förena sig med den, hvilket dock de fleste ej kunde finna sig vid, emedan Skolläraren der hade nog att göra med den nog stora Lyse sockens barn.

Af ordföranden föreslogs nu att församlingen skulle genom något sammanskott i enlighet med den Kongl. förordningen, bidra till bildandet af en skol-fond, hvilket en stor del af de närvarande sade sig icke hafva tillfälle till, derföre att om de började göra några allvarliga anstalter till en skolinrättning, de sedan skulle, oagtadt deras stora fattigdom, nödsakas at dermed fortfara. Och då nu hufvudsaken ej vunit framgång, förföll af sig sjelf valet af skolstyrelse.

Sluteligen sedan alla framställningar ej gjort den dermed åsyftade verkan, begärde Herr Consul Mollén till Protocollet följande muntliga anförande:

Då jag nu af dagens förhandlingar med särdelen ledsnad förnummit, att – oagtadt alla de bewekande skäl som andragits, så väl af vår älskade och wördade själssörjare, som af vår ordförande, äfvensom hvad jag i enfaldighet

tagit mig friheten att föreslå för sakens framgång – den proponerade skolinrättningen mötes af pluralitetens obenägenhet af de föreburna viktiga skäl, att inom församlingen råder en allmän fattigdom, får jag härmedelst å egna vägnar förklara missnöje öfver detta pluralitetens beslut, och anhålla, att inom den för detta Protocolls Justering utsatta tiden, det måtte tillåtas mig, att i samråd med öfrige för saken sinnade ledamöter få ytterligare verka till ärendets befrämjande och en förändrad sinnesstämning, hvarjemte jag, äfven i allravärsta fallet anhåller, det tackes Herr Prosten och Kyrkoherden Thudén ändock hos Högvördiga Domkapitlet, oafsedt det hinder som nu mött, åt Köpingen bereda en lämplig andel af statsanslaget till skollärares aflöning i den öfvertygelse, att ärendet omfattas framdeles med en allmännare välvilja, och ställets omständigheter kunna under tiden förbättras, hvarförutan vi som äro sinnade för saken, möjligen skulle kunna, inom den föreskrifna tiden utgöra utvägar till skolbyggnaden. Och i den puncten förenade sig alla de närvarande, att om det skulle vara någon möjlighet att få en skolinrättning eller nödsakas dertill, ansökan måtte göras, på det oss i Nåder må tillfalla del af det statsanslag som är bestämdt för fattiga orter.

Till Protocollets Justering bestämdes den 26 December eller Annan Dag Jul och Socknestämman upplöstes.

Ut Supra In fidem J. Högmark Efter förordnande.

Uppläst och erkänt den 26 December 1842. Vid protocollets justering inlemnade Herr Consul Mollén ett skrifteligt anförande, hvilket Ordföranden lofvade härstädes antekna och nästkommande Nyårs dag efter slutad Gudstjenst församlingen förete ut Supra.

In fidem P. Aurelius.

J.G. Mollén Hans N. Lycke P.A. Pig [Pik].

Förut omnämnde skrifteliga anförande ägde följande ordalydelse:

”Vördsamt anförande vid justeringen af det Socknestämme Protocollet, som den 12:te uti denna månad hölls uti Lysekihls Köping i afseende på allmän Skolinrättning inom denna köping uti öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts Nådiga stadgande af den 18:de sistlidne Junii.

Med anledning af den reservation jag till Sockenstämman Protocollet den 12:te dennes ansåg mig befogad anförande: har jag under tiden genom utforskande af den allmänna sinnesstämningen för saken; dels genom ett eget mögnare öfvervägande kommit till en slutsats: som jag nu ödmjukast anhåller få framställa, och i dagens protocollet få inflyta: Jag har med glädje å ena sidan och hjertligt deltagande å den andra; förnummit: att bland så kallade bemedlade, inom samhället, ingen höjt sin röst emot den goda saken – utan af fruktan det

Stiftelsen skulle medföra tunga och börda på dem – den deras knappa förtjenster i förening med Köpingens gemensamma cassoers utblottade skick, icke kunna bära; utan motsvarande resourcer eller inkomster då däremot den fattigare klassen, på hvilken dylika betänkligheter icke komma i fråga; endast huruvida de möjligen utan för kännbar saknad, af den nytta de draga af sina Barns idoghet med fiske och andra små förtjenster kunna öfverlemna dem åt nödig skolundervisning med glädje och tacksamhet skulle se deras barns bildning, icke allenast gerna villja göra en sådan uppoffring utan äfen uplåta någon plats våra tillgångar så långt som möjligt för att i samma mån bidra med tillskott till Skollärares aflöning.

Under dessa förhållanden och i den fulla på erfarenhet grundade öfvertygelsen att en god vilja gör bördan lätt, och att omtänksamhet banar sig väg till de mäst otillgängliga syfte; tager jag mig därför friheten föreslå:

1:o) Att genom Herr Contracts Prosten Thudén denna vigt blifver till Högvördiga Dom-Capitlet framställd och genom oss sjelfva i behörig ordning uti djupaste underdånighet framfördt till Kongl. Maj:ts Nådiga bepröfvande och såsom jag vågar hoppas allernådigaste bifallande; att till detta högst gagneliga och nyttiga ärendes befrämjande och dess varagtiga bestånd det måtte tackas Kongl. Maj:t i Nåder bevilja alla Köpingens skeppare och andra hvilka sig härstädes bosätta för idkande af Borgerlig – rörelse rättighet att i öfverensstämmande med Kongl. Brevet som medeladt Lysekihls köpings rättighet oberoende af Stad få tillgoda njuta denna förmåhn enligt ordets fulla bemärkelse och således till Köpingens cassa och till befrämjandet af Skol-inrättning äfvensom andra nyttiga locala förbättringar härstädes erlægga den Borgerliga skatt de hittills och fortfarande måste erlægga till Städerna Uddevalla, Strömstad, Marstrand och Kongelf för borgerlig rörelse.

Likaledes att all Tolagsafgift som härrör från skeppsfarten med Köpingens egna fartyg och gods deri inberäknadt och sådana främmande, som dels in- och utclarera vid, eller expedieras genom Lysekihls inlopp till hamnare [hamnar] för att lasta eller lossa på kusten observerade fartyg och måtte tillfalla Köpingen för användande till nu i synnerhet som äfven andra till samhällets bästa ledande nyttiga ändamål.

2:o) Att vi förena oss i det beslut: att intill dess omständigheterna sådant medgifva mot hyra anskaffa ett passande Skolhus.

3:o) Skulle dessa mine förslager af pluralitet mot all förmodan förkastas återstår för mig intet öfrigt än att beklaga ett sådant förhållande och utbeder jag

mig vid uppläsandet af detta mitt skrifteliga anförande vidare få mig yttra.

Lysekihl den 26:de December 1842.

J.G. Mollén.

Uppläst och erkänt den 1 Januarii 1843.

J.G. Mollén. D. Schiller. F. Pig [Pik].

Församlingens Ledamöter förklarade Herr Consul Mollén sin erkänsla för hans i detta fall hafda möda, och visade omtanka, men fortforo derjemte tillkännagifva Samhällets närvarande oförmåga, i grund af bristande tillgångar, kunna lägga någon kraftig hand vid ifrågavarande företag.

Ut Supra, in fidem P. Aurelius.

Uppläst med besvärshänvisning den 6 januari 1843 af J. Högmark Pastors Adjunkt.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekihl genom Fritz Lüscher)

Sammanfattning - På sockenstämman tar kyrkoherde Carl Adolf Thudén med stöd av stadgan om folkundervisning åter upp skolfrågan.

Skepparna håller dock på ombyggnaden av kyrktornet. Klockstapelns är i dåligt skick och om man ej bygger torn får man bygga en ny klockstapel, vilket innebär en onödig kostnad. Dessutom är timmer framskaffat och detta blir förstört vid ett uppskov med tornbygget. Skolförfattningen ger dessutom fem års rådrum med skolans ordnande och skepparna låter sig alltså ej rubbas.

Kungl. Öfverintendents-Embetet, som utgör den tidens motsvarighet till Kungliga Byggnadsstyrelsen, godkänner ej ritningarna till det nya tornet vilket innebär att tornbyggnaden tar längre tid än planerat.

1843 Johan Gabriel Mollén anställer Didrik Olsson, född 1812-11-02 i Tossene, som handelsbetjänt. Didrik flyttar in till Mollén från Ulseröd.

1843-12-10 ”Protocoll wid allmän Sockenstämma med Köpingen Lysekihls Innevånare den 10 December 1843.

S.D. Sedan den ritning till en ny Tornbyggnad, hwilken, till följe af Sockenstämmo-beslutet den 5 Februari 1842, till Kongl. Öfver Intendents-Embetet i Stockholm inlemnades, för erhållande af Kongl. Maj:ts nådiga stadsfästelse, blifwit ogillad, och en ny ritning, derstädes upgjord och försed med nådig fastställelse, ankommit, hwilken ritning åtföljdes af ett kostnadsförslag, upgående till öfwer tre gånger den af Församlingen, wid ofvannämnde Sockenstämma, bestämda maximi-summa af Tusende Rd Rgs. hade Församlingens, från sina sjöresor nu timeligen allmänt hemkomna röstegande

Ledamöter blifwit i laglig ordning till denna Sockenstämma kallade, för att sig derwid utlåta huruvida Tornbyggnaden, under sådant förhållande, skulle företagas eller icke, samt tillika besluta rörande den förut uppskjutna frågan om en allmän Skol-inrättning på stället. Efter från predikstolen lemnad påminnelse om stämman, sammanträdde nu, efter slutad Gudstjenst, Församlingens medlemmar till öfwerläggning i berörde twenne ämnen.

Då det nu wisat sig af det ankomna kostnadsförslaget, att Tornbyggnaden, långt ifrån att kunna verkställas för den förut bestämda summan, twertom erfordrade större tillgångar, än som troligen skulle kunna beredas, utan allt för kännbara upoffringar, särdeles bland de mindre bemedlade af samhällets innewånare, ansåg sig undertecknad ordförande ega fullt skäl tillstyrka Församlingen, att tillsvidare uppskjuta ett så kostsamt företag, och i stället använda en del af Kyrke-Cassans behållning till andra mera nyttiga Communala angelägenheter, hwaribland han satte främst en wäl ordnad Skol-inrättning, som icke allenast war af behofwet högt påkallad, utan till hwars verkställande man dessutom, till underdånig följd af Kongl. Maj:ts nådiga stadga om Folkunderwisningen i Riket, snart torde blifwa tvingad. I detta sitt förslag fann sig ordföranden understödd af Köpingens ordningsman, Herr Consul Mollén, som till Protocollet inlemnade ett skriftligt anförande, så lydande:

”Då jag har anledning hoppas, att den obenägenhet, som tillförene wisat sig mot en Skol-byggnad och en skol-lärare på Lysekihl gifwit wika för pluralitetens af de Röstegandes bättre insigt och bedömande, jemt nödwändigheten och skyldigheten af att hörsamma Kongl. Maj:ts nådiga befallningar och de uppmaningar dertill, som Länets wördade och älskade Höfdinge gifwit oss, kan jag både för egen del och såsom Köpingens Ordningsman, icke tweka att i första rummet sätta en Skol-inrättnings iordningbringande, baserad på de grunder jag tillförene uti denna angelägenhet skrifteligen meddelat; och Tornbyggnaden widkommande, anser jag att, derest Lysekihls innewånare icke kunna förena sig om ett mindre kostsamt Tornbyggande, än det ifrågawarande, ärendet måtte hwila tills bättre tider och omständigheter wisa sig, eller ock att en nått och brädtäckt Klockstapel bygges i stället för den gamla samt öfwerskottet användes till Kyrkans målning innantill med oljefärg.”

Församlingens alla öfriga närwarande Ledamöter wille deremot icke afstå från Tornbyggnaden, ehuru kostnaden wida öfwersteg hwad man förut calcularat, utan förklarade sig, med frånträdande af sitt förut fattade beslut att för detta ändamål icke använda öfwer 1000 Rd, wilja upföra Tornet, efter den af Kongl. Maj:t nådigst gillade ritningen, till hwad pris, som wid en blifwande

entreprenad-auction komme att bestämmas, och hwilket pris man trodde komma att icke så obetydligt understiga det af Öfwer-Intendents-Embetet uprättade kostnads-förslag, alldenstund deri finnes uptagit sjelfwa grundvalen, hwilken dock ligger säker efter gamla Tornet, som en hop dagsverk, hwilka kunna af Församlingens egna medlemmar, utan särdeles upoffring, in natura utgöras.

Hwad som erfordrades till den sålunda beslutade Tornbyggnaden, utöfwer Kyrko-Cassans tillgångar, skulle anskaffas genom årliga sammanskott, för hwilkas utgörande Församlingens innewånare komme att efter förmögenhet indelas i trenne Classer, af hwilka den första betalar Tre, den andra Två och den tredje, eller de mindst förmögne En Rd rgs om året. Men, som man dock insåg, att en längre tid erfordrades, innan dessa sammanskott upgingo till den erforderliga summan, beslutades nu tillika, att man i någon publik Cassa eller heldst hos någon enskild person skulle söka bekomma ett behofwet motsvarande lån mot gemensamt ingången ansvarsskyldighet för återbetalningen på wissa betingade lämpliga terminer.

Tornbyggnaden skulle till den mindstbjudande uplåtas å offentlig Entreprenad-auction, om hwars utlysande, dels genom annoncens införande i allmänna Tidningarne, dels genom kungörelse i angränsande Församlingars Kyrkor, den redan walda Byggnads-Commitéen, under Herr Consul Molléns ordförande, med det snarast skulle gå i föfattning.

För åtagande af Tornbyggnaden bestämdes sluteligen följande willkor, 1:mo Byggnaden upföres enligt den fastställda ritningen, i alla afseende förswarligt af godt och tjenligt wirke, hwaraf de redan inköpta och på Kyrkogården liggande 26 Tolfter gammalt timmer till Entrepreneurern öfwerlåtes; 2:do. Tornet bör wara upbygdt och, med undantag af brädklädseln och målningen, alldeles färdigt före utgången af näst instundande September månad; brädfordringen påsattes först derpå följande sommar, hwarefter Tornet trenne gånger bestrykes med oljefärg, hwilket böra wara verkställdt och Tornet således fullkomligt färdigt, wid slutet af Augusti månad 1845; 3:tio. Entrepreneurern erhåller, mot antaglig säker borgen, en tredjedel av entreprenadsumman i förskott, en tredjedel i slutet af September 1844, och den återstående tredjedelen när hela arbetet är fullbordadt och wid derå anställd syn godkändt.

Wid arbetets utförande torde Byggnads-Commitéen hafwa noga tillsyn, att allt göras så wäl och förswarligt som möjligt, samt att inga andra än goda och dugliga materialier dertill användas.

Hwad den ifrågasatta Skolhus-Byggnaden widkommer, förklarade sig Församlingen för närwarande icke kunna, i brist på tillgångar, derom fatta något beslut, utan wille dena fråga åter tillswidare uppskjuta; hwarwid ordföranden erinrade, att Församlingen, genom det i dag fattade beslutet om upförandet af en kostsam Tornbyggnad, och mot hwilket beslut, såsom i hans tanka mindre wälbetänkt, han för sin del sig reserverade, allt för långt aflägsnat hoppet att här se en allmänt nyttig Skol-inrättning ordnad, hwilken dock bort utgöra ett af de första föremålen för Församlingens omtanka.

Stämman upplöstes, sedan ingenting widare nu war att föredrag, och ordföranden tillkännagaf, att Protocollet kommer att justeras i Lysekihls kyrka i dag 14 dagar, som är den 24 uti innewarande månad.

In fidem Carl A. Thudén.

Upläst och justerad den 24 December 1843 af

P.A. Pig. [Pik] W. Olsson. J. Sörman.

Den med ofvanstående beslut missnöjde eger att hos Kgs Befallningshafvande i länet derutöfver anföra besvär inom trettonde dagen från kungörandet häraf m.m.

Upläst från predikstolen i Lysekihl de 21 Januari 1844.

J. Sörman. v.k.”

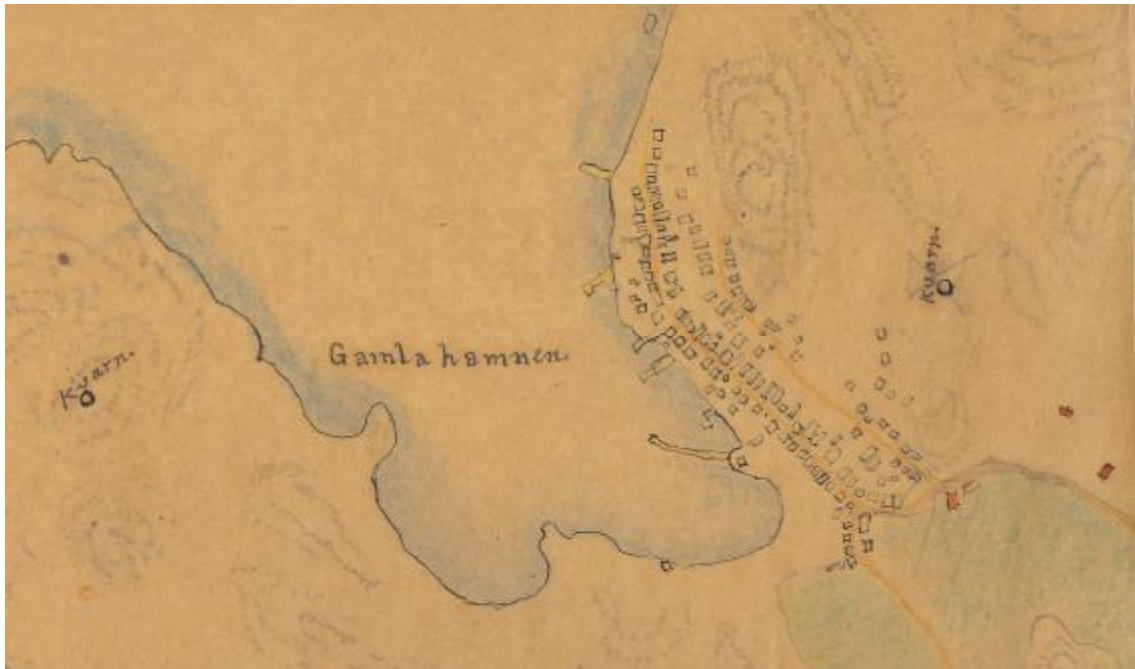
(Sockenstämmoprotokoll i Lysekihl genom Fritz Lüsich)

Sammanfattning - På sockenstämman föreligger godkända ritningar till tornet. Det visar sig att kostnaden för det nya förslaget blir avsevärt dyrare än vad församlingen ursprungligen tänkt sig.

Kyrkoherde Thudén tycker sig "ega fullt skäl tillstyrka församlingen, att tills vidare uppskjuta ett så kostsamt företag, och i stället använda en del af Kyrko-Cassans behållning till andra nyttige Communala angelägenheter, hwaribland han satte främst en wäl ordnad Skolinrättning".

Skepparna är fortfarande lika ståndaktiga som tidigare, trots att konsul Johan Gabriel Mollén även denna gång tappert kämpar vid prostens sida.

Tornbyggnaden kommer alltså till slut till stånd. (Granqvist, Lysekils kyrkor och församling, sid 16-18)



1844

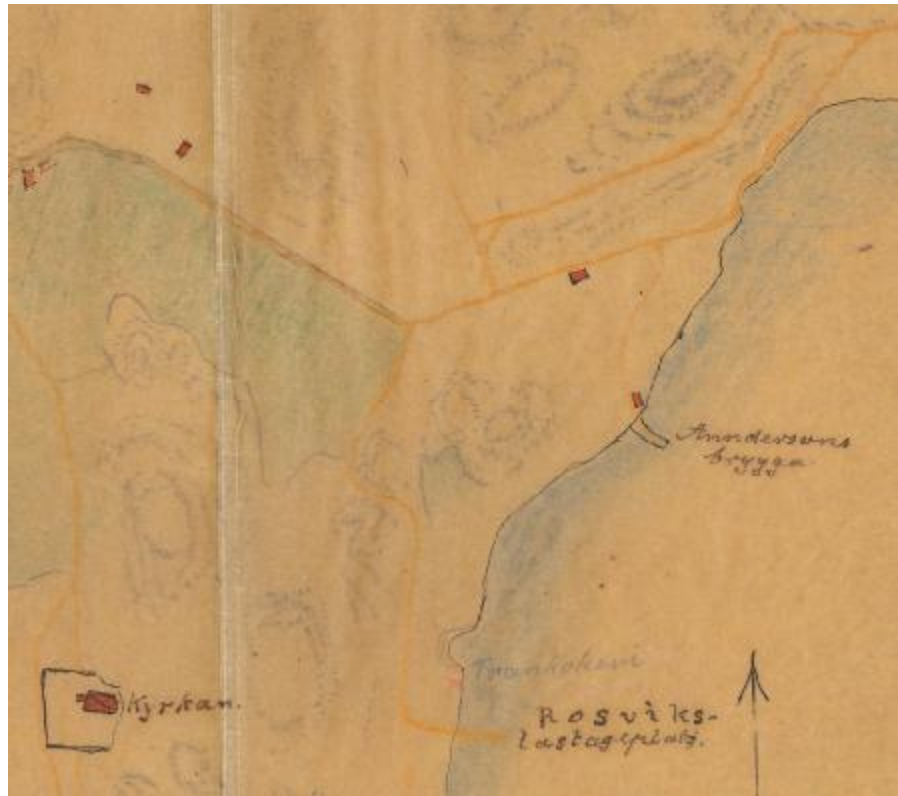
Kartan från detta år är ritad av Malcom Jacobsson, efter en kartförlaga från detta år, troligen gjord av Johan Gabriel Mollén.

Kartdelen ovan visar Gamlestan med Konsulliden och västra Kungsgatan. Notera det röda huset öster korsningen Gamla Strandgatan – Bansviksgatan. Huset är Johan Gabriel Molléns hus, som ligger på dagens Trädgårdsgatan. Huset har adressen Kungsgatan 10.

Vid och norr om dagens Kungsgatan finns bara två stycken hus – dessa är likaså röda på ritningen.

Huset vid Kungsgatan ligger vid dagens adress Kungsgatan 17. Den förste ägaren av huset är Johannes Mellander, Bubacka. Hans son, Gustaf Robert Mellander, är handlande i köpingen.

Det andra huset, som ligger i närheten av kvarnen på Blekebacken, är oklart. Enligt Husförhörslängden 1841-1848 finns inga hus noterade på adresser här (Skottegatan och Stengatan). Det skulle kunna ha varit skräddare Johan Larssons hus, men detta byggs 1846 på Stengatan 25B (i Apoteksgatan), som dessutom ligger nordost om Mellanders hus, se även Knuth Hansson, sid 63.



Kartdelen ovan visar Södra hamnen och Rosviks lastageplats samt kyrkan. Överst till vänster åter Molléns hus på Kungsgatan 10, samt Mellanders hus på Kungsgatan 17.

Det rödritade huset vid östra del av Kungsgatan tillhör handlare Hans Andersson. Han har även ett magasin och en brygga vid Gullmaren, som alltså kallas Anderssons brygga. Se även 1844-08-05 nedan samt Knuth Hansson, sid 79. [Anm: Kartan är erhållen genom RiberAndersson.]

1844-08-05 Länstyrelsen förordnar lantmätare att verkställa skifte inom Lysekil köping. Skiftet berör endast de år 1795 skiftade ägorna och utmarken mellan torget och Vadet.

Hans Andersson föreslår att [skiftes]planen skall läggas mellan Rosvik och Vadet. Johan Gabriel Mollén ger som alternativ att planläggningen skall ske från gamla köpingen fram till där stadsparken nu ligger. Köpingens skeppare vill inte ha någon plan alls. (Granqvist, Ur Lysekils köpings historia, sid 173)

1844-08-25 ”Protokoll vid allmän sockenstämma i Lysekihls kyrka söndagen den 25 Augusti 1844.

S.D. på anmodan af ordföranden för tornbyggnadskommittén Herr Consul J.G. Mollén hade sockenstämma blifvit utlyst att församlingen dervid måtte öfverlägga om huru de för tornbyggnadens fortsättande bristande medel skulle anskaffas. Församlingens närvarande medlemmar, utgörande endast 5 á 6

personer, då de flesta voro stadde på sina sjöresor, ansågo sig icke kunna bevilja något härtill, och vägrade alldeles att godkänna det förslag, att nu på Köpingens innevånarens gemensamma ansvarighet upptaga något lån, emedan de få hemmavarande icke kunde finna sig hafva rättighet till att å allas vägnar ingå uti någon sådan förbindelse. De närvarande förmenade också att såväl de i Kyrkokassan varande medel, tillsammans med det redan gjorda sammanskottet, ännu borde kunna betäcka omkostningarna. Detta förmenande kunde hvarken motsägas eller besannas enär sockenstämmans ordförande ingen närmare kännedom hade om saken, och ingen af Byggnadskommitténs ledamöter var närvarande, att derom upplysa. Emellertid förklarade de närvarande dels att de icke, så fåtaliga, kunde ingå på att upptaga något lån å köpingens vägnar, och dels att de, för sin enskilda del, vore emot ett sådant lån, då de icke visste huru mycket som vore medtaget af de förut varande tillgångarne, eller huru långt dessa ännu kunde förslå.

Ut supra. In fidem J. Sörman

Justeradt den 1 September 1844.

Hans J:son Pihl. H.G. Sanbärg. [Sandberg]"

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

1845-04-06 "På lagligen utlyst Sockenstämma valdes i Lysekihls Kyrka, söndagen den 6 April, till ledamöter i Innevarande års Taxeringskommitté, som sammanträder på Skådene den 29 Maj kl. 10; Herrar J.G. Mollén och D. Schiller.

Ut supra. In fidem J. Sörman

Uppläst och justeradt samma dag intyga:

J.G. Mollén. D. Schiller."

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

1845-04-29 Handlandena i köpingen svarar på skepparnas skrivelse [från 1845-03-13]. De visar att köpingsrätten är till fördel och påtalar goda utvecklingsmöjligheter bland annat inom sjöfarten. Samtidigt beklagar de skepparnas "okunnighet och inskränktares åsigter eller omdömesförmåga".

Skrivelsen har inalles 26 namnunderskrifter, bland annat gästgivare David Schiller, grosshandlare Hans Andersson, Benjamin Mollén, handlandena Olof Pihlgren, Gustaf Robert Mellander och Olof Knut Corneliusson, skomakarna Martin Nordgren, Kristen Emanuel Gewalt och Nils Pettersson, snickarna Sven Wallin och Johan Bernhard Printz, skräddare Johan Larsson, slaktare Mattias Hansson, smed Elias Andersson, mjölnare Olof Olsson och skollärare Brynolf Hallenberg. (Granqvist, Lysekils köpings historia, sid 176-180)

Tullkontrollör Deijenberg utpekades som ledare för skepparnas aktion även om han ej finns med bland undertecknarna. Konsul Johan Gabriel Mollén går till

skarp personlig attack på Daniel Magnus Deijenberg genom ett skriftligt yttrande.

1845-08-15

Kvarnsyn i Lysekil.

”Efter det HäradSynerätten sammanträdt i qvarnbyggnaden, uppförd å det så kallade Blekebackaberget, straxt ofvan om Lysekihl, tillstädes kom Sökanden, KronoLänsmannen i orten HofRättsCommissarien C.A. Åhlander, för att i tjensten tillhandagå samt Herr vice Consuln Johan Gabriel Mollen, Handlanderne David Schiller och Benjamin Gabriel Mollen.

Qvarnbyggnaden befanns vara uppförd 1843 af stolpvirke och bräder i åttakant, till omkrets 32 alnar, med ett par stenar af 2 ½ alns diameter, drifves af enkelt verk med lyckta och hjul samt vingar, de sednare af 25 alnars längd, beklädde med bräder. Huset och allt innanrede är af nytt virke och i godt stånd, stenarne prickhackade. Väg till qvarnen är under anläggning och tjenlig plats dertill finnes från häradsvägen. Qvarnen är fristående för alla vindar, men fordrar starkare blåst för att kunna gå.

De närvarande hade icke något att påminna mot förevarande qvarn, den de ansågo både nödvändig och nyttig för orten, särdeles för Köpingen Lysekihl, hvarföre de närvarande tillstyrkte bifall åt ansökningen.” (Vikarvets Årsbok 1880-1881)

1845-10-24

I Länskungörelse nr 3971 omtalas att en auktion skall hållas ”å Kyrkowiksstrand nära köpingen Lysekihl å ett större parti utmärkt vacker och till byggnader tjenlig Gråsten, hvaraf 150 stycken huggen sten liggande på ofvannämnda ställe samt 400 stycken Blocksten deraf 250 stycken wid Hjelmedahls Lastageplats och 150 stycken wid Spiwiks hamn.” Annonsen avslutas: ”Widare underrättelse genom Johan Gabriel Mollén, Lysekihl, och kronofogde Herman Julius Nordberg, Foss.” (Forström, Åke, Granitindustrin i Bohuslän, Vikarvets Årsbok 1880-1881) (Hansson, Lysekil, sid 143)

1845

Benjamin Gabriel Mollén köper Hus n:o 76, Bansviksgatan 5, och flyttar dit.

SALTSJÖ-BAD
& Sveriges vestligaste lanfaste Hafskust.
 Ny Bad-inrättning för varma, kalla och Basin-Bad. med eller utan Gytta, samt
 Imm- eller Ryss-bad, äfvenledes
 Brunn-druckning vid

Lysekils Köping.

På grund af flertaldiga rön och många tillstyrkan, förnämligast en utaf Sveriges namnkunnigaste och skickligaste Läkare, hvilken flera månader vistats härstades och således godhafsfullt lemnat det omdöme, som nu citeras: »Att då jag under loppet af flera månader vistats på stället, har jag haft godt tillfälle att öfvertyga mig som så väl ställets sonda och helsosamma belägenhet, som om vattnets förträfflighet, såsom varande frutt från afvarje tillblandning af sött vatten; dessutom ligger också stället öppet för hälvet, så att de sjuka hafva fördelen af inandandet af frisk och ren hafsluft, till följte hvaraf jag anser att *Lysekil* bör vara fördelaktigt för anläggandet af en Bad-inrättning, har det blifvit beslutadt, att innoverande sommar uti en tveck vik, öppen endast för sydliga och välgörande vindar, anbringa en Bad-inrättning, såtändes omfånget bero på den framgång företaget röter.

Med värdsamt tillkännagifvande häraf, samt att Inrättningen, hvilken till sin planläggning och till en början är beräknad för 5 rum med varma Bad och Douches jemte hvarje sitt toilett-rum, och ett rum för Imm-bad, leom en byggnad — och 3:ne varma eller kalla Badrum uti särskild lokal för allmogen. — Basin-bad på öppna hafstrand, inom en isklädd och med afklädningsrum försedd Basin, 3 2 å 5 fots djup, med ren sandbottn, ständig genomlöpaude ström, och ett obemängt va tenskifte, samt ett rum för stört-douch ensamt, — kommer att öppnas Midsommartiden detta år, eller slutet af nästa månad, att progressivt försätts till slutet af Septem'ber.

Inrättningen anmäles sålunda värdsamtligast, och an-

bälles ödmjuklig: den de respektive Bad-sökande, hvilka behaga hedra den med sitt förtroende och förtråde tsektes så skyndsamt som möjligt för önska kaffandet af rum och andra bekvämligheter, gifva sine önskingar till öfna medelst correspondens med undertecknad — och nämnes upplysningssvis:

Att afgiften till Bad-inrättningen icke kommer att öfverskrida andra Inrättningars; att rum efter omständigheter finnas att tillgå, deribland en bekväm öfvervåning af anda till 7 rum med kök &c., passande för 1, 2 eller 3 familjer — rum för bejantingen — stall och vagged.

Att utträde till ett natt Societets-rum, försedt med Fortepiano och andra Musikiska Instrumenter, åtskilliga Tidningar och annan Lektyr, äfvensom till en tveck Trädgård, med en liten, men nytt och skuggrik parkanläggning, lemnas åt en vald Societet af högst 20 personer, mot en ganska billig afgift.

Att en ötmärkt skicklig Läkare är att konsultera på stället, och att tillgång finnes på starkt impregnerade, antingen jern eller svalvelhaltiga mineralvatten, samt att artificiella mineralvatten skola hållas tillhanda.

Att försorg skall dragas om Restauration eller matberedning efter bekvämlighet och begäran till billiga priser, äfvensom om ständig tillgång på Ostroa, Hamner och Brunns-Torsk uti en Inrättningen särskilt tillhörig Reservoar, samt att ständiga tillfällen till färströelser anläggas på sjön, med nätt, Inrättningen tillhörige redder eller segelbåtar, eller på landet å en god jern landsväg med egen eller legda åkdon, — ett ymoigt Fiske finnes till utanför Bad-inrättningen, samt god Sjöfögel- och annan Jagt.

Att de respektive Badsökande, som mera värdera hellsans förbättring uti ett det sundaste luffstreck, ett lugnt utjutande af hafskustens icke få naturskönheter, samt ett mindre kostsamt lefnadsätt, än de förströelser, de elegantare och anspråksfullare Inrättningarnes erbjuda, rekommenderas detta nya Saltsjöbad, och beder jag få försäkra om att den uppmärksamhet, bekvämlighet och oppsämning, bemölandet vidkommandes, som billigt kan fordras. Lysekil den 27 Maj 1846.

J. G. MOLLÉN.

1846-05-27 Konsul Johan Gabriel Mollén annonserar i Aftonbladet om en badinrättning i Lysekil. Annonseren är daterad den 27 maj 1846, se ovan. [Anm: Bilden från Rustan Gandvik.]

1846-07-01 Konsul Johan Gabriel Mollén startar badinrättningen i Lysekil. (Hansson, Lysekil, sid 127) Verksamheten går under namnet Lysekils Badhus AB. (Sveriges äldsta företag, sid 641) [Anm: Källan anger startåret till 1847!] (Stackell, Västkusten förr, sid 176)

Troligen har han påverkats av sina kontakter med Magnus Huss, sedermera medicinprofessor. (Hansson, Lysekil, sid 127) (Wilhelm Hansson, Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 28-30) (Rolf Jonasson, LP 1993-11-17)

Badinrättningens placering är i dåvarande Lilla Kyrkvik, som idag är delvis utfylld. Molléns varmbadhus är en omändrad ruff från det förlista fartyget TRITON och sällskapslokalen utgörs av en ruff från fartyget SEBASTOPOL. Badsäsongen detta första år är från 1 juli till 15 september. Under startåret skrivs 89 badgäster in. (Wide, Lysekils Hafsbadanstalter, sid 2) (LP 1993-07-07) (LP 1993-07-15)

Det är i Norra hamnen, det vill säga i dagens Gamlestan, som de flesta av badgästerna hyr rum, bland annat i Gästgiveriet på Gamla Strandgatan 13. Detta gäller ända fram till mitten av 1870-talet. Det beror på att bebyggelsen i Kyrkvik är gles och består av ett tiotal enklare sommargästvillor.

SALTSJÖ-BAD
vid
LYSEKIL

Denna badinrättning, hvilken på en af Sveriges skickligaste Läkares tillskyndan blifwit anlagd, och hvilken har ett obemängdt Hafsvatten och den renaste Hafsluft öppnas för allmänt begagnande den 1:e instundande Julii och fortsättes till d. 15 sept.

Respective badbesökande, hvilka behaga hedra inrättningen med sitt förtroende tackes för anteckning och Boningars anskaffande göra anmälan herom hos undertecknad.

Lysekil den 23 juni 1846

J.G. Mollén

1846-07-02 Konsul Johan Gabriel Mollén annonserar i Bohus Läns Tidning om en badinrättning i Lysekil. Annonseren är daterad den 23 juni 1846, se ovan. (BLT n:o 27 torsdag 1846-07-02)

./

Del III – tiden efter starten av havsbadet i juli 1846



- 1846-08-03 Johan Gabriel Mollén presenterar en plankarta över Lysekils köping. Dagens Kungsgatan benämner han Köpmansgatan och dagens Drottninggatan kallar han Hantverkargatan. Mellan dessa två gator ritas Mollén in Trädgårdsgatan. Köpmansgatans fortsättning österut ansluter till Stora Landsvägen och Vadet.
- 1847-03-21 ”Protocoll hållit wid allmänna Sockenstämman med Lysekihlis Församling den 21 Mars 1847.
S.D. Då den tid nu snart war inne, inom hwilken, till underdånig följd af Kongl. Maj:ts nådiga stadga angående Folkunderwisningen i Riket, den 18 Junii 1842, lärares anskaffande och Folkskolors inrättande bort vara satte i werket, hade undertecknad ordförande, som, wid en i samma ämne den 12 December 1842 här hållen sockenstämma, förgäfwes sökt förmå Församlingen widtaga de derfor nödiga förberedande åtgärder, ånyo till i dag sammankallat dess medlemmar, för att ytterligare öfwerlägga och besluta rörande detta wiktiga ärende, wid föredragningen hwaraf Skeppare Andr. Jönsson framträdde och aflemnade följande skriftliga anförande:

”Till Sockenstämmo-Protocollet rörande Skole-inrättning i Lysekihl!
Utan twifwel hafwa såwäl Kongl. Maj:t, som Rikets **Höglofl.** Ständer, wid frågan om Skolinrättningar på Landet, äfwen tagit i betraktande, att förmågan sträckte sig derhän, att bygga skolehus och aflöna Lärare, samt att, der sådan förmåga saknades, frågan måste uppskjutas till mera gynnande tillfälle, likasom att, i händelse en socken eller annat särskildt ställe redan hade tillfälle för sina barns underwisning, någon vidare Skol-inrättning icke wore nödig. I sistnämnde förhållande har Lysekihl alltid stått, stället har aldrig saknat tillfälle för sina barns undervisning i Christendom, räkna och skrifwa, emedan alltid, såsom nu är fallet, någon person nedsatta sig i Lysekihl, och till hwilken alla, som dertill haft förmåga, anförtrodt sina barns underwisning. Med afseende härå anse wi icke någon vidare Skol-inrättning i Lysekihl nödwändig.

Hwad åter widkommer förmågan för Lysekihls Innewånare att kunna bygga eller köpa Skolhus och aflöna Lärare, så är det påtagligt, att, då af 100 Hushåll omöjligen mer än 30 hade förmåga att deltaga i sådana utgifter, så skulle ett åläggande af ett sådant företag owilkorligen bereda ställets undergång, emedan de få deltagande skulle i längden utarmas. Lysekihl kan icke anses för annat, än ett fattigt samhälle, utan den mindsta inkomst för underlättande af allmänna utgifter, och, om äfwen en och annan kunnat, genom Köpings-rättigheten, komma i sådan glädjande ställning, att han ser sig bergad, kunna wi dock betyga, att denna Köpings rätt, för mängden af Lysekihls Innewånare, warit, är och blifwer till mera kostnad, förderf och beswär, än gagn och fördel för Samhället.

På grund af nu anförda omständigheter bestrida wi anläggandet af skola på Lysekihl, emedan wi aldrig warit i saknad af tillräcklig underwisning för våra Barn, samt anhålle att detta anförande måtte i Sockenstämmo-Protocollet intagas, på det såwäl m.v. Consistorium, som vår allernådigaste Konung må sättas i tillfälle att pröfwa våra skäl, och hwarefter wi jämfäl wåga hoppas, att Kongl. Maj:t skall wärdigas taga vår oförmåga i nådigt betraktande, och frikalla oss från utgifter, dem endast högst få här kunna draga.

Lysekil den 21 Mars 1847.

Andr. Jönsson. Hans Nilsson Lycke. Nils Wallin. H. Andersson. P.A. Pig. P.H. Lindbom. Jemy Pihl. Carl Sonnenstein. Matth. Johansson. Olof H. Lindbom. M. Hansson. Petr. Olsson. Hans And:son Lycke. Jacob Hedberg. Jöns O:son Pihl. Elias Halfwårdsson. Lars A. Pik. A.H. Norman. N.H. Nästegård. Hans J:son Pihl. Joh:s Tillrot. Bernt Orwik. Anton Herm. Berndt Kerrström. Adolf Magnusson. Henric Nilsson. Lars Caspersson. Hans L. Sanbärg. M.H. Nästegård. Johannes Högwall. Bängt Broberg. Clämment Andersson. Anders Rasmusson. A.H. Källare.”

SEDAN DETTA ANFÖRANDE BLIFWIT UPLÄST, FRAMSTÄLLDES AF ORDFÖRANDEN DEN FRÅGAN, OM DE DERUTI UTTALADE ÅSIGTERNA ÄFWEN DELADES AF ÖFRIGE FÖRSAMLINGENS LEDAMÖTER, HWILKA DETSAMMA ICKE UNDERTECKNAT; HVARPÅ HANDLANDEN HERR H. ANDERSSON OCH HERR DAVID SCHILLER FÖRKLARADE, ATT DE FÖR SIN DEL, INSEENDE BEHOFWET OCH NYTTAN AF EN BÄTTRE ORDNAD SKOLINRÄTTNING, ÖNSKADE ATT EN SÅDAN HÄR KUNDE TILLWÄGABRINGAS; HVAREST PLURALITETEN AF DE NÄRWARANDE STILLATIGANDE TYCKTES INSTÄMMA I DEN MENING, SOM I BERÖRDA ANFÖRANDE BLIFWIT UTTRYCKT.

Derefter upläste Köpingens Ordningsman, Herr Consul Mollén ett så lydande anförande:

”Då ämnet för dagens öfwerläggningar ingå uti detta Samhälles ömmaste och wigtigste intressen, och det ej mindre för det framtida, än det närwarande, kan jag icke med ett enkelt ja! eller Nej! deri deltaga. Jag bör som detta Samhälles Ordningsman understödja den goda saken; jag känner mig derjemte drifwen af en oemotståndelig magt att yttra mina tankar, och jag gör det i den fulla Öfwerlygelsen, att jag derwid afbördar mitt samvete den smärtsamma förebråelsen, att med liknöjdhet hafwa förbisett detta tillfälle att göra både min Gud och mina medmenniskor ett skyldigt offer af min tid, mitt inflytande och min, thy värr! wiljan inte motswarande förmåga att verka för det wigtiga ärendets befrämjande. Jag älskar tro, att äfwen många bland de närwarande dela dessa känslor lika med mig, och icke wilja utsätta sig för den sannolika händelsen, att, då troligen om några år härefter, det upväxande slägtet, kastar en blick på, eller träder öfwer den tufwa utom detta Tempel, som gömmer vår materiala förgängliga warelse, det då, sörjande öfwer saknad bildning och lifwets oskattbara intellectuella njutningar, åtminstone icke öfwer min mull skall säga: ”här hwilar min och uplysningens fiende”. - Jag beklagar de fäder, öfwer hwars minne denna förebråelse hwilar.

Wi äro nu samlade, för att besluta öfwer anbringande af Skol-hus och Skollärare åt detta samhälle – ett beslut, på hwilket ej mindre den nu och flere leder härefter upväxande barn och yngliga-skarans gagn eller skada beror, Föräldrars glädje och nytta eller deras sorg och förlust – Enkors och faderlösas hopp eller misströstan – samhällets heder eller skam.

Om alternativet kan ingen twekan uppstå – icke heller om walet. Offren icke eder goda på kortsynthetens, vinningslystnadens, sjelfkloketens och parti-principernas förgängliga altaren. Lyssnen icke till okunnighetens, liknöjdhetens

och snålhetens dubbel-språk. Gifwen akt på vår aktningswärde själasörjares insigtsfulla och grundrika framställningar om nyttan såwäl som skyldigheten! Inbilla Eder icke, att det okloka råd, detta samhälles stormundiga, wid mina öfwerläggningar med Eder sistlidne onsdag, utbasunerade, eger det ringaste gehör, hwarken hos Länets och Stiftets nitiske Styresmän eller hos vår allernådigaste Konung, som, bättre än wi, insett nyttan och nödvändigheten af Läroanstalter inom hela Riket, och synnerligast inom ett sådant på sjöfart och handel beroende samhälle, som vårt; Fatten det beslut, som hedrar eder sjelfwa, gagnar edra barn och barnbarn, rika som fattiga, från slägte till slägte – ett beslut, som är Gud och eder Konung wälbehagandes.

Med dessa yttranden förklarar jag mit owilkorliga bifall till Herr Prostens Thudéns föredragande, och röstar för såwäl Skol-byggnad som Lärare. – Skulle församlingens pluralitet rösta emot ärendet, reserverar jag mig mot delaktighet i de dryga kostnader, som blifwa en följd deraf, i hwilket afseende jag ödmjukeligen anhåller, att detta mitt anförande måtte in extenso inflyta i dagens Protocoll. – Ett förslag till skolbyggnad och Lärares aflöning beder jag få afgifwa sedan Församlingen yttrat sina tankar.”

Lysekil den 21 Mars 1847.

J.G. Mollén

Uti detta anförande instämde till alla delar Handlande Herr B.G. Mollén, och, i afseende på nyttan och nödwändigheten af en Folkskola i Lysekihl äfwen Herrar H. Andersson och D. Schiller.

Ordförande, som wid Sockenstämmans öppnande sökt fästa de närwarandes upmärksamhet på öfwerläggnings-ämnets wigt och wälgörande syftemål, tog nu åter till ordet och yttrade mundteligen till Protocollet:

”Om jag, såsom Pastor i Församlingen, å ena sidan högt wärderar det warma och oegennyttiga nit, som så oförståndt uttalar sig i det nu af Köpingens Ordningsman, Herr Consul Mollén uplästa anförandet, så måste jag å den andra sidan lika mycket beklaga den obenägenhet för tillwägabringandet af en Skolinrättning här, som synes uttryckt i den förut uplästa skriften, hwaruti pluraliteten af Församlingens medlemmar redan förklarat sig instämma – en obenägenhet, den jag visserligen är böjd att hufwudsakligen tillskrifwa de betänkligheter, som wäckas wid beaktande af samhällets mindre goda ekonomiska ställning i allmänhet, der äfwen jag – synnerligen under närwarande tryckande å – ick kan förbise. Likwäl är jag öfwerlygad, att, med en god vilja, understödd af de bidrag Staten lemnar för ändamålets winnande, de swårigheter, dem man nu förespeglar för inrättandet af en allmän skola här, skulle kunna undanrödja.

Att någon uppoffring härtill erfordras, får icke nekas, men att denna uppoffring, i förhållande till de fördelar som dermed kunna winnas, blifwer ringa och wida mindre än mången föreställer sig torde icke heller kunna bestridas. – Sjelfwa behofwet af en Skolinrättning inom detta samhälle, som man alldeles welat förneka, framstår tydligt för hwar och en, som nitälskar för det upväxande slägtets bildning, och torde, wid flere tillfällen, icke hafwa kunnat undgå att röja sig i deras egen erfarenhet, som nu förneka dess tillwaro. Wissertligen uppehåller sig här tidstals, och äfwen för närwarande en person, som sysselsätter sig med barnaundervisning, men hwars bemödande, om ock wälmenta, likwäl icke alltid kunna anses motswara tidens och ortens kraf; och dessutom, då denne icke åtnjuter någon allmän lön, utan endast lemnar undervisning åt deras barn, som äro i tillfälle att derför betala, så blifwer han alltid otillgänglig för de många fattiga barn som här finnas, och hwilka således få upväxa i okunnighet och dermed ofta förenadt sedeförderf. Det är för dessa i synnerhet, som en skolinrättning är af högsta wigt; och hwarje samhälle måste således anse som en helig pligt sig ålagd, att dertill bidraga.

Jag får för öfrigt wid detta tillfälle i Församlingens minne återkalla hwad jag wid twenne här förut hållna Sockenstämmor, i detta ämne yttrat, och gör det nu med så mycket mer skäl, som tiden är inne, wid hwilken, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, Skolverket, inom denna såwäl som andra Församlingar i Riket, borde wara ordnad.

Med anledning af hwad som nu blifwit anfördt, framställer jag ånyo denna angelägenhet till närmare behjertande, och föreslår, att åtminstone något till ändamålet ledande beslut nu måste fattas – ett beslut, som – jag är viss derom – med tiden skall komma att för hela detta samhälle bära wälsignelserika frukter.

Härpå svarade pluraliteten, endast åberopande sin oförmåga, att de för närwarande i detta ämne icke kunde något besluta, utan, wifblifwande hwad de skrifteligen framställt, önskade, att de deri framställda skäl måtte blifwa wderbörande auctoritets pröfning underställda, hwilket Ordföranden så mycket heldra lofwade, som han af pligt och böjelse ansåg sig befogad, att förhållandet sjelf hos m.v. Consistorium anmäla.

Wid den utgång saken således nu tagit, ansåg Herr Consul Mollén ändamålslost framställa sitt förberörda förslag till Skolbyggnad och Lärares aflöning; och då ingen hade något vidare att andraga, upplöstes stämman, och utsattes den 5 instundande April till justering af detta protocoll.

Den med detta beslut missnöjde, eger att deri ändring söka, genom besvär som ingifwas till Högwördiga Dom-Capitlet, innan kl. XII å trettionde dagen, eller om Helgedag då infaller, dagen derefter, räknad från beslutets kungörande. Ut supra. In fidem Carl A. Thudén.

Upläst och justerat i Lysekihls kyrka den 5 April 1847.

P. Forsberg. S.m.v. adj.

P. Ab:son Pig. [Pik] Hans N. Lycke.

Upläst ifrån Predikstolen i Lysekihls Kyrka den 11 April 1847 af J. Sörman (Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

1848-01-17 ”Protocoll, hållit wid allmän Sockenstämma med Lysekils Köping Innewånare den 17 Januari 1848.

S.D. Genom kungörelse, som blifwit från predikstolen upläst den 9 dennes hade Köpingens Innewånare blifwit till denna stämma i laglig ordning kallade, för att, till underdånig följd af Kongl. Maj:ts nådiga Förordning [af] den 25 Maj sistlidne år, öfwerlägga och besluta om Fattigwården inom Församlingen; och, efter i går från predikstolen lemnad påminnelse om den utlysta stämman, woro Församlingens medlemmar nu, för berörde ändamål, talrikt församlade.

Stämman öppnades med en framställning af undertecknad ordförande om ärendets stora wigt såwäl i allmänhet, som i synnerhet inom detta samhälle, hwarest förut icke funnits någon allmän Fattigförsörjning, tillkännagifwande Ordföranden derjemte ordsaken till det längre upskofwet med denna Stämmas hållande hafwa warit, att större delen af Församlingens röstegande Ledamöter, under sommar- och Höst-månaderna, är stadd på sjöresor, då någon wigtigare Sockenstämma således här icke lämpligen kan hållas.

Enligt Kongl. Maj:ts ofwan åberopade Nådiga Förordning bör, uti hwarje Fattigwårds Samhälle på Landet, Fattigwårds-Styrelsen utgöras af Socken-Nämnden; men alldenstund någon sådan i Köpingen förut icke warit organiserad, utan Ordningsmannen jemte Ledamöter uti Hamn-Rätten fungerat i dess ställe, skreds nu först till wal af en Fattigwårds-Styrelse, hwilken framdeles äfwen kommer att utgöra Socken-Nämnd, och bland hwars Ledamöter 3:ne årligen utgå, och i hwilkas ställe nya inwäljes, i öfwerensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om Socken-Nämnder af den 29 Augusti 1843. Till Ordförande uti nämnda styrelse waldes Köpingens nuwarande Ordningsman Herr Consul J.G. Mollén och till Ledamöter: Handlande Herr D. Schiller och Benjamin Mollén samt Skepparne Hans Nilsson Lycke, Matthias Johansson och Wilhelm Olsson.

Åt den sålunda walda Fattigwårds-Styrelsen updrogs att, så snart ske kan, med ledning af Kongl. Förordningen om Fattigwården, upgöra förslag till ett Fattigwårds-Reglemente, hwarmed sedan förfares enligt 2 § 2 momentet i berörde Kongl. Förordning.

Derefter förekom frågan om de bidrag som af samhället böra utgå till bestridande af Fattigwårds-kostnaden, och hwilken föränledde en långwarig öfverläggning, efter hwars slut Församlingen stadnade i följande gemensamma beslut, nemligen:

1:o) skall af hwarje inom Samhället mantalsskrifwen person, som fyllt 18 år, erläggas en årlig afgift af åtta skillingar för mans- och fyra skillingar Banco för qvinnns-person, från hwilken afgift, uppå Fattigwårds-Styrelsens ompröfning, endast den må befrias, som sjelf befinner sig i särdeles knappa omständigheter.

2:o) skall till Fattigwårds-behovvets fyllande årligen utgöras en så kallad förmögenhets-avgift, hwilken bestämmes efter en wiss för varje år, å allmän Sockenstämma, upgjord Classification af samhällets Handlande, Skeppare, Fartygs-delegare och Handtwerkare, grundad på hwar och ens kända förmögenhet. Classerna bestämmas till 4, och avgiften inom hwarje Class, till Två Rd i första En Rd. 16 s. i andra, En Rd i tredje, 24 skilling allt Banco i fjerde classen.

Uppbörden af dessa medel ombesörjes af Fattigwårds-Styrelsen på sätt den lämpligast finner.

Slutligen updrogs åt Samhällets Ordningsman Herr Consul Mollén, att genom kungörelse från Predikstolen nästa Söndag kalla Församlingen till sammanträde någon dag i nästa wecka för upgörande af den förutnämnde Classificationen för innewarande år.

Till justerande af detta Protocoll utsattes nästa lördag.

Ut supra. In fidem Carl A. Thudén

Upläst och justerat i Lysekihls kyrka den 23 Januari 1848; intyga

Jemi Pihl. A. Jönsson.

Den härmed missnöjde etc ...

Uppläst ifrån Predikstolen i Lysekihls kyrka den 6 Februari 1848 af J. Sörman.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich)

Sammanfattning - Kyrkoherde Carl Adolf Thudén tar upp frågan om fattigvårdsstyrelse på sockenstämma och konstaterar att Lysekil aldrig har

tillsatt någon sockennämnd. På sockenstämman väljs nu en "Fattigvårdsstyrelse, hwilken framdeles äfwen kommer att utgöra sockennämnd".

Till ordförande i styrelsen väljs ordningsman, konsul Johan Gabriel Mollén och till ledamöter handlandena David Schiller och Benjamin Mollén samt skepparna Hans Nilsson Lycke, Mathias Johansson och Wilhelm Olsson. "Åt den sålunda valda Fattigvårdsstyrelsen uppdrogs att, så snart ske kan, med ledning af Kongl. Förordningen om Fattigvården, uppgöra förslag till ett Fattigvårdsreglemente".

Den valda sockennämnden ryktar emellertid sitt värv med föga nit. Den gör helt enkelt ingenting. (Granqvist, Lysekils köpings historia, sid 104-107) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 72-73)

- 1848-03-06 Sockenstämman beslutar vidhålla sin tidigare inställning att ej inrätta någon skola. En del sockenmän förstår dock att man i längden ej kan motsätta sig gällande bestämmelser. Därför sänder man bud till Carl Adolf Thudén att han skall hålla en ny stämma. (Tylegård, LP 1993-05-07)
- 1848-03-26 På sockenstämman tas beslut att en fast skola skall inrättas. Man skall inte bygga skolhus utan förhyra "ett större dertill passande rum". En examinerad skollärare skall anställas med en årlig lön av 250 riksdaler. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 211)
Anställningen av en lärare kommer dock att dröja fyra år. (Tylegård, LP 1993-05-07)
- 1848-04-02 Protokollet från sockenstämman justeras av skolstridens båda huvudfigurer på det lokala planet: Johan Gabriel Mollén och Hans Nilsson Lycke. Det har kostat sex år av mycket irriterande strider att få fram detta första positiva beslut i skolfrågan. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 212)
- 1851 Hamnrättens kassaförvaltare Mattias Hansson Huse avgår. Ersättare går ej att få, förmodligen beroende på att skepparna nu på allvar sätter in sitt motstånd. Johan Gabriel Mollén får själv uppehålla posten i två år "oaktat flera fåfänga kallelser till wahl af ny Cassaförvaltare och ombudsman". (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 73)
- 1853-01-07 "Protocoll hållit wid allmän Sockenstämma med Lysekihs Församling den 7 Januari 1853.
S.D. Sedan denna Sockenstämma blifwit i laglig ordning utlyst och påminnelse derom från predikstolen sistlidne gårdag lemnad, sammanträdde nu ett större antal af Församlingens röstegande Ledamöter, för att öfwerlägga och besluta

rörande de twenne i Kungörelsen om stämman uptagne ämnen, nemligen Folkskolan och Fattigwården.

§ 1.

Hwad Skolan beträffar tillkännagaf ordföranden, hwad som öfwen visade sig af den nu företedda redogörelsen öfwer Skolans inkomster och utgifter för sistlidne år, att dessa senare årligen öfwerstego de förra så att skola icke längre kunde bära sig utan nya tillgångar för dess fortfarande werksamhet. Enligt en nu uppgjord calcul behöfver skolan årligen till Lärarens aflöning, hyra för Skolhuset m.m. en summa af 240 Rd B:co, hwaremot dess nu påräknade inkomster uppingo till 180 Rd samma mynt, hwaraf sålunda upstod en brist af 60 Rd. Till fyllande af denna brist beslöt Församlingen nu 1:o) att den personliga afgiften till skolan, som utgör de af Kronofogden årligen redovisade s.k. enskilde skolpenningarne och hwilka förut utgjorts med 9 s. rmt af hwarje mantalsskriven person skulle fördubblas (18 s. per person), 2:o) att en årlig collect till skolan eller ett s.k. offer skulle i Kyrkan uptagas någon söndag under vintern, då de flesta sjöfarande äro hemma, samt 3:o) att hwad som derutöfwer kunde komma att erfordras skulle uttaxeras efter samma grunder, som för afgiften till Fattigwården redan äro bestämda. Med afseende på Skolläraren Hallenbergs knappa wilkor beslöts nu äfwen förhöja hans årliga lön till Twåhundra Rd Banco.

§ 2.

Wid föredragningen af frågan rörande Fattigwården uplästes först det wid allmänna Sockenstämman den 17 Januari 1848 förde Protocoll, hwilket war laga kraftwunnet, och hwaruti de grunder blifwit uptagna, efter hwilka, i öfwerensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående Fattigwården i Riket den 25 Maj 1847, såwäl bidragen till Fattigwården borde inom detta samhälle utgå, som sjelfwa fattigförsörjningen ordnas. Men alldenstund det i nämnde Protocoll omförmälta Förslag till Ett Fattigwårds-Reglemente sedan aldrig blifwit, på sätt 2 § 2:a momentet i förberörde Kongl. Maj:ts nådiga Förordning föreskrifwer, antagit och gilladt, och den sålunda beslutade fattigwården ännu icke kommit till stånd, ansåg Församlingen oundwikeligen nödwändigt, att de då fattade besluten rörande denna maktpåliggande angelägenhet oförtöfwadt sattes i verkställighet.

Uti den då utwalde Sockne-nämnden, hwilken enligt 3 § 2 momentat af merbemälte Kongl. Kungörelse, äfwen utgör Fattigwårds-Styrelse, hade Herr Consul J.G. Mollén afsagt sig sin befattning såsom ordförande och ena Ledamoten, Skepparen Matthias Johansson under tiden aflidit, hwadan till ordförande i Herr Consul Molléns ställe waldes Herr Postmästaren C.F. Lundin och till Ledamot i stället för Johansson, Skepparen Per Abrahamsson Pyk [Pik], hwarjemte till Nämndens completerande till ett antal af sex Ledamöter,

hwaraf 3:ne årligen bör utgå, Herr Controlleur D.M. Deijenberg till ledamot deruti utsågs.

Den sålunda ånyo bildade Fattigwårds-Styrelsen skulle, så snart detta beslutit vunnit laga kraft, genast träda i werksamhet och till en början upgöra förslag till det Fattigwårds-Reglemente, hwilket, efter att wid allmän Sockenstämma hafwa blifwit gilladt och antagit, bör till Konungens Befallningshafwande öfwerlemnas för erhållande af dess stadsfästelse, hwarjemte den eger att af den föregående styrelsen genast emottaga räkning öfwer Fattig-Cassans inkomster och utgifter under de förflutna åren samt det öfwerskott, som möjligen kan finnas uti Cassan.

Till justering af detta Protocoll utsattes nästa Söndag 8 dagar den 16:te innewarande Januarii.

Ut Supra in fidem Carl A. Thudén.

Justeradt på allmän Sockenstämma den 16 Januarii 1853 och erkänt riktigt, med undantag deraf att sedan Skepparen Wilhelm Olsson på begäran fick utgå såsom ledamot i Fattigwårds-Styrelsen, Skepparen Peter Lindbom blef invald i hans ställe, intyga:

H. Andersson. B.G. Mollén.

Uppläst i Lysekihls Kyrka med besvärshänvisning den 31 Januarii 1853 af Bernhard Ardell." (Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich) (Vikarvets Årsbok 1949-1951)

Sammanfattning - På sockenstämman förs till protokollet att det tidigare, år 1848, omtalade förslaget till reglemente för fattigvården ej "blivit antagit och gilladt och den sålunda då beslutade fattigvården ännu icke kommit till stånd". Carl Adolf Thudén är protokollförare.

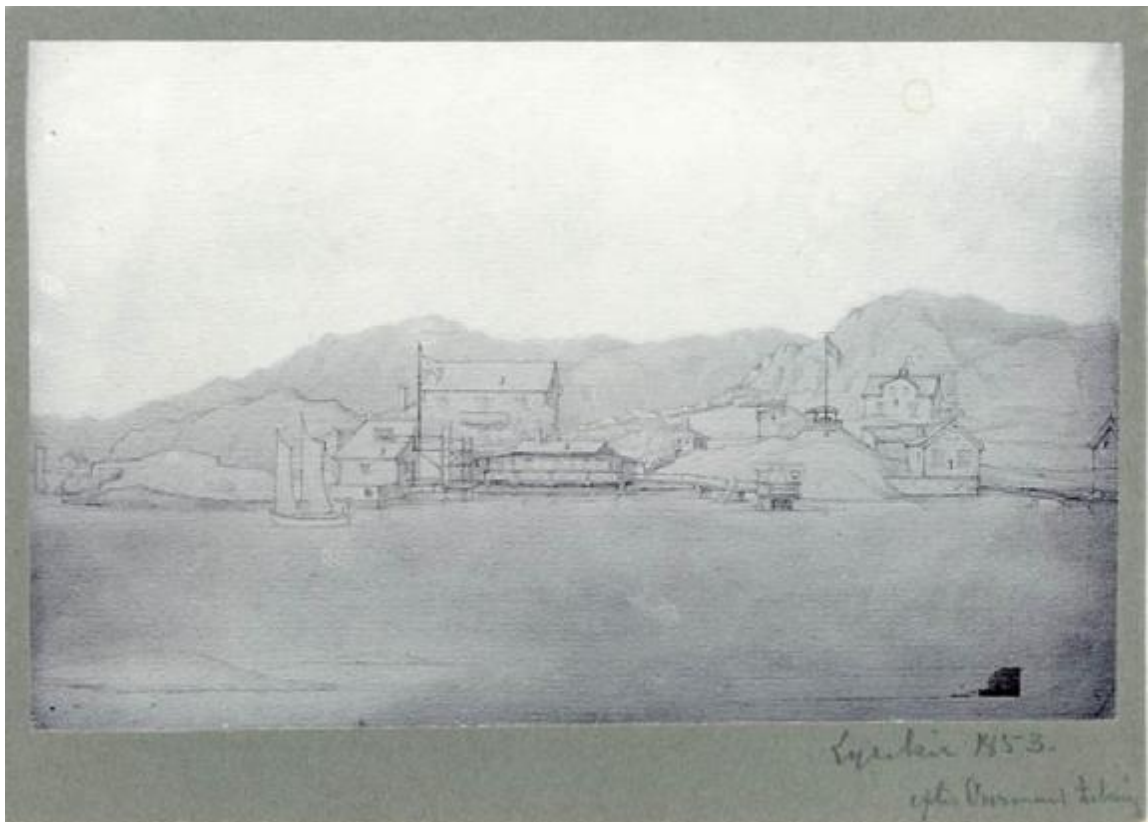
Detta innebär att sockennämnden ej handlagt den enda uppgift den hade och att sockennämnden först nu börjar fungera. En del fattigvårdsärenden måste dock ha handlagts och vi får antaga att detta skett i hamnrätten. Johan Gabriel Mollén har tydligen använt Hamnrätten som en köpingens styrelse. Bland ledamöterna i hamnrätten kan nämnas Hans Nilsson Lycke.

Konsul Johan Gabriel Mollén har av sagt sig uppdraget som ordförande i sockennämnden och ersätts av postmästare Carl Fredrik Lundin. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 73) (Vikarvets Årsbok 1960-1961, sid 93-94)

Skeppare Mattias Johansson har avlidit och efterträds av skeppare Per Abrahamsson Pik. Till ledamot väljer stämman även tullkontrollör Daniel Magnus Deijenberg. (Granqvist, Lysekils köpings historia, sid 106)

Carl Fredrik Lundin väljs samtidigt till innehavare av kassörstjänsten. Av ett annat aktstycke som finns bland jordägarnas handlingar i helt annat sammanhang, framgår att Lundin även varit strandföreståndare.

1853-06-.. Under sommarferierna anländer den då 20-årige informatorn Carl Peter Curman för första gången vid midsommartid för att sköta sin hälsa vid den där av konsul Johan Gabriel Mollén öppnade primitiva badorten. Om sitt första intryck av Lysekil skriver Carl i ett brev till sina föräldrar: "Ännu så länge badar jag varma gyttebad, men skall börja med kalla snart. Här är den behagligaste luft - man är här omgifven på tre sidor af ett haf utan gränser - oaktadt den grufligaste storm är luften eller blåsten ljum, så att man står och gapar öfver allt på bergtopparna. Fult är här utan liknelse, fulare är knappt möjligt - ej ett träd, en buske, knappt ett grässtrå". (Vikarvets Årsbok 1958-1959)



1853 Carl Peter Curman gör en teckning över badinrättningen sedd från Gullmaren. Perspektivet är intressant och kompletterar på ett utmärkt sätt fotot från 1861.

Johan Gabriel Molléns stora hus (hotell) ses bakom badhuset (ruffen) och det första varmbadhuset med veranda och brygga.

Johannes Mattsons hus ligger upp mot Rosviksberg till höger om flaggan.

Till höger om varmbadhuset ses först Abraham Abrahamssons lilla hus följt av Carl Anton Anderssons (Kalle Hare) hus, alldeles vänster om flaggan, samt Peter Jönssons hus, hitom Mattssons hus.

Längst till höger skymtar en liten del av damernas badhus.

Notera även det lilla huset inne i Kyrkvik längst till vänster på teckningen. (Bild från Rustan Gandvik)

- 1853 Koleran hotar Lysekil. Johan Gabriel Mollén tar i med kraft. Yttersta renlighet både ute och inne är av nöden. ”Gator och rännstenar sopas och spolats vid påföljd att den försumlige ålägges lämpliga böter”. Vidare stadgas, ”att inga svinkreatur hädanefter få gå lösa på gator eller utmark vid vite af 3 Rdr 16 Skilling Banco för Egaren af hvarje svinkreatur”. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 11)
- 1854-02-23 ”Wid ofwannämnde tillfälle kommer Gustaf Robert Mellanders förut innehafda Handelslägenhet, belägen uti Herr Konsul Johan Gabriel Molléns hus i Lysekil att, för Mellanders konkurs-massas räkning, bortarrenderas. Lägenheten bestående af Handelsbod, kontor och en större Spannemålswind, kan genast få tillträdas och fortfar arrende till den 1:ste nästkommande September; öfrige wilkor tillkännagifwes före utropet. Norrkila den 20 Februari 1854. J. A. Nordwall.” (BLT 1854-02-23/KJ)
- 1854-08-01 Men helt annorlunda faller orden från Carl Peter Curman i ett brev till modern efter hans återkomst från nästa års sommarvistelse i Lysekil: "När jag ändtligen återsåg mitt gamla kära Lysekil, tyckte jag mig träffa en gammal god vän. Där är så friskt, skönt och godt att vara, ehuru i mångas ögon fult. J ag har dock lärt mig finna mycket skönt och wackert i den wilda nakna skärgårdsnaturen, och trifves der ganska bra. Jag mottogs som en gammal vän af den hjertliga familjen Molléns." (Vikarvets Årsbok 1958-1959)
- 1854-10-26 ”Utbjudes hyra uti köpingen Lysekihl: En privilegierad, wälbelägen och rymlig Handelslägenhet, uti hwilken de förste innehafwarne kommit till wälstånd, kan genast få tillträdas på ganska förmånliga wilkor, då öfwerenskommelse derom träffas med undertecknad, Johan Gabriel Mollén, vice consul i Lysekihl.” (BLT 1854-10-26/KJ)
- 1854-11-02 ”En däckad, wälseglande Frakt-Båt om 200 tunnors dräktighet finnes till salu. Båten är i godt stånd med 4 nya Segel och goda inventarier. Priset kan öfwerenskommas med Johan Gabriel Mollén, vice Consul i Lysekihl.” (BLT 1854-11-02/KJ)

- 1856-01-03 ”Genom offentlig Auktion, som genom Kungliga Sjö tullkammarens i Uddevalla försorg hålles på Sandbogen wid Kongshamns Fiskläge den 8 instundande Januari kl. 11 f.m., kommer att för wederbörande Godsägares och Assuradeurers räkning försäljas ett parti Sjöskadadt Linfrö, cirka 200 Tunnor tillhörigt Engelska Briggen PRODUCE, Capten E. Uttings last. Auktionswillkoren tillkännagifwas på stället. Lysekil den 31 December 1855. Johan Gabriel Mollén, Commisionär.” (BLT 1856-01-03/KJ)
- 1856-05-15 ”Lysekils Badinrättning för varma och kalla saltsjöbad, försedd med douscher af alla brukliga slag, en utmärkt god och verksam badgyttja, och som dessutom eger många för helsans återvinnande märkrika naturförmåner: öppnas den 1:ste instundande Juni och hålles tillgänglig för allmänt begagnande till början af, eller medio September. Beställningar af rum samt badtimmar expedieras af undertecknad. Maj den 12, 1856. Johan Gabriel Mollén, badinrättningens egare.” (BLT 1856-05-15/KJ)
- 1856 Konsul Johan Gabriel Mollén tar upp frågan om en organiserad polisbevakning. Orsaken är att ett större slagsmål ägt rum i köpingen. (Granqvist, Ur Lysekils köpings historia, sid 127)
- 1857-03-.. I mars 1857 kungör ordningsmannen ett beslut ”vid allmän sammankomst den 27 januari” angående skyldighet att hålla inom egen gärdesgård och lite senare få ägare av får en åthutning för att dessa släpptes utan herde. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 11-12)
- 1858-01-04 Johan Gabriel Mollén avsäger sig uppdraget som ordningsman i Lysekil. Till efterträdare väljs tullinspektör Gustaf Emil Bundsen. (Hörman, Lysekil, sid 31)
I och med Molléns avgång från ordningsmannaskapet har köpingens förvaltning troligen kommit in i mera konventionella former. Sockennämnden får sin normala plats i förvaltningen som ett församlingens organ för allmänna ekonomiska angelägenheter och hälsovård. De möjligheter till konflikter mellan ordningsmannen och sockennämnden, som kunde befaras uppstå med hänsyn till stadgandena i ordningsmannainstitutionen, elimineras givetvis i hög grad genom att ordningsmannen är sockennämndens ordförande. Sockennämndens starkt begränsade uppgifter inom den i och för sig obetydliga och outvecklade kommunala förvaltningen utanför kyrkoförvaltningen, till vilken på denna tid även skolväsendet hör, gör väl också att möjligheterna till konflikt ej blir så talrika. (Vikarvets Årsbok 1960-1961, sid 93)
- 1859-06-01 Carl Peter Curman, född 1833-03-08 i Sjögestads socken, Östergötland, anställs hos konsul Johan Gabriel Mollén i Lysekil. Curman tjänstgör under tre

somrar som biträdande badläkare, kamrer och skrivbiträde åt Mollén. (Vikarvets Årsbok 1958-1959) (LP 1993-06-10) (Svenskt Biografiskt Lexikon, Band 09)
Professor Anders Adolf Retzius på Karolinska Institutet kan ha påverkat Curman att söka tjänst hos Mollén. (Lüsch, Lysekils Historia, sid 149-150)



1862 cirka På bilden ovan ses Johan Gabriel Mollén och Anne Tanner. (Foto: Carl Curman eller Marianne Mollén)



1862

På bilden ovan ses "Unge Doktorn" Carl Peter Curman och "Gamla Konsuln" Johan Gabriel Mollén och. (Foto: Carl Curman eller Marianne Mollén)



- 1861 Carl Peter Curman tar fotografiet ovan från gamla kyrkans torn över Stora Kyrkogatan mot Konsulliden.
Det långa huset nederst till vänster är Kungsgatan 7.
Huset med det brutna taket mitt i bild tillhör familjen Mollén, Kungsgatan 10.
I fonden till höger ses Gästgiveriet, där dagens Midgård ligger, och något till höger och hitom skymtar folkskolan på Stora Kyrkogatan 7. (Malcom Jacobsson, bild n:o 2) (Wide, Upplysningar för Badgäster i Lysekil, sid 11)
- 1863-06-25 Johan Gabriel Mollén avlider, 72 år och 10 månader gammal. (Släktdata, LYSEK-D1)
- 1863-08-31 Kommunalstämman beslutar att sälja ett tomtområde i Rosviksområdet till det nybildade Badbolaget. Mot beslutet reserverar sig konsul Benjamin Gabriel Mollén. (Per Carlsson, 1863)
- 1863 Carl Peter Curman och Lysekils Badhus AB (Lysekils badinrättning) köper badanstalten av Molléns arvingar för 10.000 kronor Därmed läggs grunden till en av de främsta kuranstalterna i landet. (Svenskt Biografiskt Lexikon, Band 09) (Vikarvets Årsbok 1990-1991) (Vikarvets Årsbok 1994-1995)
- 1863-08-10 ”Alla de som hafva skulder till, eller fordringar af sterbhuset efter aflidne Konsul Johan Gabriel Mollén torde anmäla sig hos undertecknad under loppet af nu ingående Augusti månad. Lysekil den 30 Juli 1863. Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1863-08-10/KJ)
- 1874-04-25 Änkefru Anne Mollén, född Tanner, avlider, 75 år och 10 månader gammal. (Släktdata, LYSEK-D1)

./

Benjamin Gabriel Mollén

- 1845 Benjamin Gabriel Mollén köper Hus n:o 76, Bansviksgatan 5, och flyttar dit.
- 1846 cirka Benjamin Gabriel Mollén och Elisabet Christina Albrektsson, född 1821-12-17 i Norge, gifter sig. Elisabet kallas även Elise.
- 1845 Handelsbetjänt Didrik Olsson börjar arbeta hos Benjamin Gabriel Mollén.
- 1848 Didrik Olsson, född 1812-11-02 i Tossene, startar affär på Gamla Strandgatan 7A i Lysekil efter att ha arbetat hos Johan Gabriel Mollén och hos dennes son Benjamin Gabriel Mollén. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 9)
- 1848 Grave Josias Sundberg, född 1832-09-26 i Uddevalla, flyttar till Lysekil och börjar arbeta som bodbetjänt hos Benjamin Gabriel Mollén på Kungsgatan 37. Sundberg startar 1854 egen affärsrörelse på Kungsgatan 51. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 10-11)
- 1850** Benjamin Gabriel Mollén bygger ett nytt hus, Hus n:o 105, Kungsgatan 37.
- 1850 Handlanden Benjamin Gabriel Mollén flyttar från Bansviksgatan 5 till sitt nybyggda sitt hus vid Kungsgatan 37. Det är då köpingens pampigaste hus och överglänsar det som fadern, Johan Gabriel Mollén, har i Konsulliden. (Hansson, Lysekil, sid 67-69)
- 1853-04-07 ”Emellan Handels-Corpsen å Lysekihls Köping har följande öfwerenskommelse träffats: Sedan följderna af all Brännvinsminuterung, men synnerligast oloflig, wisar sig här som annorstädes allt mera skadelig och olycksbringande på oräkneliga sätt, så hafwa undertecknade, köpingens handlande, öfwerenskommit, att till den som angifwer, och i bewis leder, oloflig Brännvins-minuterung inom samhället, tilldelas af oss i uppmuntran särskildt, utom dess lagliga andel i bötesbeloppet, en silfwersked af minst 5 lods wigt med inskription: ”för sann patriotism;” och wilja wi så widt i vår förmåga står, uppträda och befria dylika lagbrott inom köpingens område; ock kommer dessutom all traktat med spirituosa uti våra handelsbodas, äfwensom att gifwa någon hwad som hälst på köpet, wid 10 Rdr Bko vite, som tillfaller ställets fattige, att med denna dag upphöra. Lysekil den 2 April 1853. J.B. Jonsson. Benjamin Gabriel Mollén, O. Pihlgren, Gustaf Robert Mellander, D. Olsson, H. Anderson.” (BLT 1853-04-07/KJ)
- Även Albert O. Björkman skriver dit sitt namn på meddelandet. (Hansson, Lysekil, sid 134)

- 1854-02-16 ”Sammanträden. Herrar kreditorer uti Salteriidkaren Herr Andreas Christian Schillers på Kornö Konkurs-Massa, behagade sammanträda hos undertecknad, Fredagen den 24:de dennes kl. XI f.m., för att besluta om flera Massans angelägenheter; deribland om underhåll för Gåldenären; och erinras om konkurslagens föreskrift för de uteblifwande. Lysekil den 9 Februari 1854. Benjamin Gabriel Mollén, god man.” (BLT 1854-02-16/KJ)
- 1855-04-12 ”Att Gud efter sitt allvisa råd behagat till en bättre verld kalla vår ömt älskade Dotter Agnes Ottelia den 3 April kl. ¼ till 4 f. m., i en ålder af 9 månader, 28 dagar, varder endast på detta sätt för släktingar och bekanta tillkännagifvet. Lysekil den 5 April 1855. Elsie Mollén, född Albrethsen, Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1855-04-12/KJ)
- 1855-10-04 ”Såsom ett bevis till hwilken höjd manien att i massa uppköpa spannmål, dels för skeppning, dels för det ädla ändamålet att förwandlas i brännwin, torde följande [till] Redaktören Meddelade kungörelse tjena:
- ”Undertecknad uppköper Potäter och betalar derföre bestämdt högre priser, än hwad som betalas både wid Holma Bränneri och af andra uppköpare för att snart erhålla en last, kunne de, som vilja bortsluta några partier, derom med mig få göra kontrakt och will jag i så fall förbinda mig, att med båt hämta potäterna wid de ställen, som säljaren finner lämpligast att de samma leverera.
- Hwete, Råg, Hafre, Linfrö och Wicker uppköpes äfwenledes af undertecknad till högsta gångbara priser, och torde jag härwid få fästa mine respektive kunders uppmärksamhet derwid, att de hos mig kan påräkna, så wäl nu, som förr, de billigaste priser å waror, så att de icke låta förleda sig af personer, som börjat det oskicket att preja och locka de ankommande, för att få dem att sälja sine medhafvande effecter, ofta nog till pris, som är under dess verkliga värde, och genom osanna uppgifter förmå dem att handla sina behofwer af waror ofta nog till högra priser än de hos mig skulle kunna erhållas till. Lysekil den 29 Sept 1855. Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1855-10-04/KJ)
- 1856-12-04 ”Auktion i Lysekihl. Uppå reqvission af Herr Consul Benjamin Gabriel Mollén, i egenskap af antagen commisionär för skepparen H.C.W. Printz, och i enlighet med 20 § i Tulltaxeunderrättelserna, kommer genom offentlig Auktion, som hålles i köpingen Lysekihl Tisdagen den 16 dennes kl. 10 f.m., att, för Herrar Godsegares och Assuranders räkning försäljas ett parti mer eller mindre sjöskadadt Danskt korn om cirka 137 tunnor, en skadad skeppsjulle och cirka 30 lispund kasseradt tågvirke.

Auktionsvillkoren uppgifwas wid tillfället och warorna kunna dessförinnan få beses, efter anmälas hos Tullinspektionen på stället. Uddewalla af Sjötullkammaren den 3 December 1856. B. A. d`Orchimont.” (BLT 1856-12-04/KJ)

- 1858-04-15 ”Herrar kreditorer i Postexpeditören Carl Fredrik Lundins i Lysekil konkurs, kallas till sammanträde å Gästgifwaregården härstädes, Måndagen den 3 nästkommande Maj kl. 4 eftermidd. För att besluta om åtskillige massans angelägenheter. Wid samma tillfälle kommer å offentlig auktion att försäljas en revers, utgifwen af Herr C. Fr. Ekman, stor 2.700 rdr rgs, in-tecknad uti hans ägande ¼:dels mantal Smedstacken, hwilken wid sista auktionen derå ej kunnat, i brist af spekulanter, försäljas. Lysekil i Mars 1858. Benjamin Gabriel Mollén, J. A. Nordwall, Sysloman.” (BLT1858-04-15/KJ)
- 1858-10-11 ”Sedan Post-Expeditören Herr Carl Fredrik Lundins konkursmassa nu blifvit utredd och afslutad, kunna Creditorerne uti berörde massa hos ene syslomanen Benjamin Gabriel Mollén få taga del af redogörelsen samt de oprioriterade Fordringsegare mot qvitto få lyfta den utdelning massan har att lemna. Lysekil i September 1858. Gode män.” (BLT 1858-10-11/KJ)
- 1859-01-.. En brand i Södra hamnen förstör handlare Johan Anderssons och konsul Benjamin Gabriel Molléns magasin, spannmålsupplag och handelslager på Anderssonska bryggan. (LP 1993-07-19)
- 1859-04-18 ”Åstundas köpa. Undertecknad önskar köpa 30 tolfter groft och godt Byggnadstimmer 18 alnar långt, något deraf äfwen 16 alnar, levererad wid beqväm lastageplats; säljare med uppgift å billigaste priser torde med första wända sig genom korrespondence till Benjamin Gabriel Mollén under adress Lysekihl.” (BLT 1859-04-18/KJ)



1860-08-04 Benjamin Gabriel Mollén tillskriver brukspatronen, majoren och riddaren Mikael Koch i Uddevalla. Ärendet är okänt. (Uddevalla Stads Historia, Del III, sid 102 mfl) [Anm: Mikael Koch, född 1792, död 1869. Mikael Koch var sjömilitär och gör konvojtjänst i många år, varunder han bland annat eskorterar många svenska fartyg på Medelhavet. År 1848 bosätter han sig i Uddevalla, där han intresserar sig i kommunalfrågor, bland annat för järnvägen och för Kampenhofs linnespinneri.]

1866-02-.. Ett antal jordägare lämnar till kommunalstämmans ordförande en skrift, vari påyrkas utlysande av stämma för behandling av i första hand frågan om överklagande av länsstyrelsens beslut i båtskjutsningsfrågan och i andra hand en rad förslag rörande utformningen av upplåtelsebestämmelser för den samfällda jorden.

I denna skrivelse föreslås att byggnadstomter på den till allmänt bebyggande avsatta samfällda jorden skall säljas med skyldighet för köparen att inom två år bebygga tomten och med skyldighet för den nye ägaren att delta i de bördor, som vila på köpingens jord, bland annat båtskjutsning och snöskottning. Den, som icke vill köpa mark, skall även i fortsättningen få arrendera byggnadstomt, men till högre arrende än tidigare. För sand, lera och sten från samfällda marken till byggena skall särskild betalning lämnas.

Bakom denna aktion står en grupp av gamla köpingens inflytelserika män med Lorentz Källare och Carl A. Wallin i spetsen och även de tyngsta gubbarna i

nya köpingen: Johan Bernhard Jonsson, Benjamin Gabriel Mollén, Robert Nordvall, Grave Josias Sundberg och Didrik Olsson.

Denna senare grupp torde ha varit med i denna aktion framför allt med tanke på att utvecklingen i köpingen skulle främjas genom att dess innevånare i allmänhet kunde förvärva jord med äganderätt. Det dittills tillämpade systemet skapar oöverstigliga hinder för en ordentlig fastighetskredit, då man icke kunde inteckna fastigheterna. [Anm: Skrivelsen tas ej upp på stämman!]

Gamla köpingens skeppare delar icke precis denna synpunkt, utan torde mest ha åsyftat att få till stånd en rimlig fördelning av de allt tyngre bördor, som väghållningsbesväret och båtskjutsningsskyldigheten innebär.

Jordägarna beslutar söka ändring av länsstyrelsens beslut genom att tillskriva kammarkollegium.

Samtidigt som man beslutar överklaga länsstyrelsens beslut, uppdrar man åt en kommitté, bestående av Johan Bernhard Jonsson, Benjamin Gabriel Mollén, Lorentz Källare och Jacob Hedberg att ”uppräta kontrakt om båtskjutsningens utgörande med sådana personer, som skulle vilja åtaga sig densamma mot ersättning af jordegarne”. Härvid satte man dock som maximum för ersättningen 100 riksdaler. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 111-112.)

Benjamin Gabriel Mollén med flera framlägger även förslag att köpingens jordägare skall sälja all mark, som avsatts för bebyggelse, till köpingen för sammanlagt 15.000 riksdaler. Taxeringsvärdet är 12.000 riksdaler. (Per Carlsson, 1866)

1866-12-.. Med detta år går den nya kommunalstyrelsens första fyraårsperiod till ända och val till presidiet i stämman och till halva kommunalnämnden skall ske. Det blir praktiskt taget nybesättning på de flesta poster, så genomgående att man nästan får den uppfattningen att man betraktade omval som något, som icke borde förekomma.

Till ordförande i kommunalstämman väljs handlande Johan Bernhard Jonsson. Valet sker tydligen utan att Jonsson tillfrågas, ty dagen efter får Gustaf Emil Bundsen mottaga en skrivelse från Jonsson, vari denne avsäger sig uppdraget. Han åberopar dels sin klena hälsa, dels sina många andra uppdrag i kommunens och församlingens tjänst, dels ock slutligen skötseln av hans egna affärer.

Stämman godtar hans avsägelse och till ordförande i kommunalstämman väljs grosshandlaren, konsul Benjamin Gabriel Mollén. Robert Nordvall fortsätter

som vice ordförande ytterligare en period. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 114)

1867 Konsul Benjamin Gabriel Mollén startar inläggning av skinn- och benfri ansjovis i Lysekil. (Hansson, Lysekil, sid 147)
Skarpsillen utnyttjas för tillverkningen och därmed läggs grunden för Lysekil att bli ansjovisens hemort. (Krantz, Göteborg och Bohuslän, sid 137)

1867-03-19 På kommunalstämman behandlas ett förslag från Lysekils Badinrättning att kommunen skulle inlösa dess anläggningar och överta driften. Yrkandena vid stämman har utformats så att striden kommer att stå om huruvida en kommitté för närmare utredning av frågan skall tillsättas eller icke.

Omröstningen sker efter upprop, där man börjar längst ute i gamla köpingen vid Tullbryggan. Här bor skepparna och deras likasinnade. Av dem har 48 man mött upp. De representerar för egen del och för 13 rederier med skepparna som huvudredare 230 röster. De röstar samtliga för avslag. De ”tyngsta” är skepparna Anders Johansson och Lorentz Pettersson, som har vardera 10 röster. Kapten Nils Hansson Lycke har 7 röster och samma röstetal har hans kollega Olof Magnus Pettersson. Kapten Anton Åsberg har 6 röster, resten har mellan 1 och 5 röster. Men Petter Lindbom, som personligen har tre röster, röstar för tre rederier i vilka han är huvudredare och har för dem 13 röster. Inalles har han alltså 16 röster. Hans Nilsson Lycke har bara en röst – han har vid det här laget ”gått i land”, han är 71 år gammal – men har dessutom fyra röster för ett vart av sina båda rederier för ”Minerva” och ”Maria Sofia”, alltså inalles nio röster.

De första ja-rösterna vid uppropet avges av garvare Martin Carlsson – då har man alltså lämnat gamla köpingen. Och med nya köpingen, som på allvar börjar med Mollénska huset vid Konsulliden, kommer ja-rösterna mera tätt. Fru Mollén lägger sina fyra röster för ja-propositionen. Och sen kommer de stora posterna. Gästgivare Robert Nordvall har 33 röster för egen del, och får rösta för tre rederier med tillhoppa 37 röster – alltså tillsammans 70 röster. Johan Bernhard Jonsson har 43 röster och för sina 3 rederier får han sammanlagt 27 röster – alltså även han 70 röster. Benjamin Gabriel Mollén har också 43 röster. För sina sex rederier har han tillhoppa 60 röster. 103 röster är sålunda där samlade på en hand. Robert Nordvall, Johan Bernhard Jonsson och Mollén räcker sålunda ensamma till att överrösta hela gamla köpingen. När sedan grosshandlare Grave Josias Sundberg lägger i sina 31 röster, Fredrik Leonard Carlsson 12, Gustaf Emil Bundsen 15 och Badinrättningen 17 röster – om det är Mollén, Nordvall eller Bundsen som röstar för bolaget framgår ej av

handlingarna – så behövs det bara sju ”smågubbar” till för att ja-propositionen skall segra med 365 röster mot 253, de senare avgivna av 57 röstande.

Det behövs icke någon mera ingående analys av omröstningsprotokollet för att få klart hur lokalt avgränsad partibildningen är: gamla köpingen contra nya köpingen. Det betyder också skeppareintressena mot affärs- och tjänstemannaintressena. Till en början betyder det också motsättningen mellan jordägare och icke-jordägare. Denna partibildning är bestående långt fram och får ej förbises, när man skall bedöma den kommunala debatten. Det är egentligen först när sjöfarten som bärande faktor i Lysekils ekonomiska liv börjar uppvägas av andra näringsgrenar, som en mera påtaglig utjämning sker. (Granqvist, LP 1962-12-14, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889)

1868-02-13 I en fruktansvärd storm vid Stadtlandet i Norge omkommer 49 bohusslänska fiskare med hemmahamn på Bohus Malmön, i Fisketången och Gravarne. Fiskarna är i 14 öppna storsjöbåtar på väg till storbackefiske utanför Ålesund.

En av fiskarna som omkommer i olyckan är Anders Persson, Tången, far till C. James Andersson. (LP 2006-07-13)

I Lysekil bildas en hjälpkommitté för att samla in medel till de bortgångnas familjer. I kommittén ingår bland annat Gerhard von Yhlén, Gustaf Emil Bundsen, Otto Fredrik Loenbom, Benjamin Gabriel Mollén och Robert Nordwall.

1868-09-02/04 Hushållningssällskapet anordnar i Lysekil det första fiskerimötet/-utställningen i Sverige. Vid fiskeriuutställningen deltar som utställare från Bohuslän bland annat Gustaf Andersson, Fjällbacka, Mattias Stranne, Fågelviken, Bro, Johan Jakob Hallgren, Gullholmen, fru Josefina Nordström, Marstrand, samt från Kristiania i Norge bland andra Harald Frölich, Thales Schou och Gine Smith, som får första pris. Grave Josias Sundberg och Benjamin Gabriel Mollén är med i styrelsen för fiskerimötet. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 11) (Hansson, Lysekil, sid 147)

Fiskeritillsyningsman Gerhard von Yhlén skriver om fiskeriuutställningen: ”Olika beredning och smak gör det vanskligt att bedöma företrädet. Onekligen är den norska produkten bättre skött än den svenska och ävenledes beredd av jämnare och fetare sill, men man påstod att den var för mycket kryddad”. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 11)

Gerhard von Yhlén skriver vidare om bland annat Hallgrens produkter: ”Skins- och benfri delikatessill är benämningen på ett nytt fabrikat av Johan Jakob

Hallgren på Gullholmen, som vunnit stark efterfrågan och rättvist beröm".
(Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 7)

Det i Lysekil arrangerade fiskerimötet initierar att Uddevalla likaledes kallar till ett fiskerimöte. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 5)

- 1868-12-11 "Genom auktion försäljes på Lysekil Fredagen den 15 nästa Januari skonerten HILDING 25 ..1 nyläster 39½ kommersläster, lastande 7.500 beräknade norska bräder, har goda ankare och kettingar jemte segel och inventarier. Inventarielista, så och andra upplysningar kan erhållas hos undertecknad. Försäljning underhand kan ske när som helst. Lysekil den 5 December. Benjamin Gabriel Mollén." (BLT 1868-12-11/KJ)
- 1869-12-10 "Efter anmodan af herr Konsul Benjamin Gabriel Mollén, såsom kommissionär för skonerten CEDIG, försäljes på offentlig auktion i Lysekil Tisdagen den 21 dennes kl. 11 f. m. omkring 100 centner mer eller mindre sjöskadad hafre. Lysekil den 7 December 1869. Gustaf Emil Bundsen." (BLT 1869-12-10/KJ)
- 1869 I Lysekil finns 39 fartyg registrerade enligt Förteckning över Sveriges Handelsflotta. (Hansson, Lysekil, sid 27)
Benjamin Gabriel Mollén är huvudredare för åtta fartyg, Johan Bernhard Jonsson för sex, Robert Nordvall för tre och Grave Josias Sundberg för ett. (Hansson, Lysekil, sid 30)
- 1869 Då rösträtten vid denna bestäms av vederbörandes inkomst och då man även får rösta för inkomst av rederier kan man i taxeringslängden avläsa den maktförskjutning i kommunala angelägenheter som skett.
Om man tar detta år [som exempel] utgör den taxerade inkomsten 144.379 riksdaler, inkomsten av fastighet oräknat. Av denna summa kommer på skeppare, styrmän och sjömän 60.880 riksdaler och på köpmän med sina rederier, övriga näringsidkare och personer i allmän tjänst 83.499 riksdaler.

Handlanden Benjamin Gabriel Mollén taxeras för rederierna för briggarna John och Felix, kofferdifartyget Axel, barken Daniel och skonarna Emma, Elisabet, Matilda och Sedig, handlanden Johan Bernhard Jonsson för briggen Aegir och skonarna Elise, Tekla, Rapid, Thalia och Olga, handlanden och gästgivaren Robert Nordvall för skonaren Edvina och Andreas och för barken Margaret, Grave Josias Sundberg för skonaren Anna.
Sammanlagt erlägger dessa köpmän beivring för och röstar för 18 fartyg. (Hansson, Lysekil, sid 57)

- 1870-03-01 Bodmeri-lån sökes! Kapten A. Larsson, förande Svenska Skonerten ”Anton August”, söker Bodmeri-lån 5.000 rdr rmt å fartyg, last af stångjern, och fraktpenningar, för resa från Lysekil till Hull, till billigaste premier, och torde den, som är benägen göra en sådan bisträckning med allra senaste anmäla sig hos konsul Benjamin Gabriel Mollén i Lysekil.” (BLT 1870-03-01/KJ)
- 1870-04-19 Kommunalstämman tillsätter en kommitté för att ta fram förslag hur läkarens lön skall betalas. Ledamöter i kommittén är Benjamin Gabriel Mollén, Gustaf Emil Bundsen, Johan Bernhard Jonsson, lotsålderman Carl Robert Lycke samt Lorentz Källare. (Granqvist, Lysekils köpings historia, sid 10)
- 1871 cirka Hjalmar Charmil Bergström, Benjamin Gabriel Mollén och Fredrik Carlsson i Lysekil startar ungefär samtidigt med inläggning av ansjovis. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 9)
- Hjalmar Charmil Bergström startar sin fabrik vid Sillgränd, det vill säga nuvarande Fiskargatan. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 10)
 - Fredrik Carlsson har sin fabrik i Rosvik, framför den plats där Lysekilsposten idag har sitt tryckeri och kontor. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 11)
 - Benjamin Gabriel Mollén tillverkar skinn- och benfri ansjovis i sin fabrik, det vill säga ett magasin, för sillsaltning och konserverinläggning vid Rosvikstorg. Mollén är troligen den förste som driver filial till sin konserverfabrik, nämligen i Gravarne. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 11)
- 1871-12-29 ”Nästa Lördag den 30 dennes kl. 11 f.m. försäljes i herr Konsul Benjamin Gabriel Molléns magasin i Lysekil, 20 säckar sjöskadat rågmjöl samt 3 fat brännvin, bergadt från jakten Lärkan, skeppare Anton Andersson. Lysekil den 23 December 1871. Efter anmodan Gustaf Emil Bundsen.” (BLT 1871-12-29/KJ)
[Anm: Anton Andersson bor i Hus n:o 36, dagens Gamla Strandgatan 42B.]
- 1873-12-09 ”Fartyg till salu. Ett skepp, 100 nyläster, lastande emellan 150 och 160 Petersburg standard, och en skonert, 38½ nyläster, lastande 50 á 60 standard, finnes till salu. Hugade spekulanter behagade hänvända sig till undertecknad, då närmare upplysningar om pris m. m. meddelas. Lysekil den 3 December 1873. Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1873-12-09/KJ)

./

Källor och förkortningar

- AS Arvid Sandell (karta 1892 med text, avskrift Per Stenros)
- AW Anders Wide (artiklar om Havsbadet, intendent efter Carl Peter Curman).
- BLT Bohus Läns Tidning (avskrift Kerstin Jungebro).
- BN Bohusläningen.
- CC Carl Peter Curman (intendent på Havsbadet efter Johan Gabriel Mollén).
- Hansson/KH Knuth Hansson, Lysekil – Skepparsamhället som blev industristad.
- NWG Nils W. Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889.
Göteborgs Amiralitetsförsamling 1774-1820.
- EH Ernst Hörman, Lysekil – Bidrag till kännedomen om Lysekils historia och utveckling.
- MJ Malcom Jacobsson (fotograf).
Karlshamns Husförhörslängder 1794-1798, 1799-1802, 1808-1813, 1814-1818.
- LSB Per Klang, Lysekils Sparbank 125 år 1856-1981.
- CK Claes Krantz, Hemmavatten och vrakstränder.
- NL/I Nils Lindbergh, Stångenäs-släkter, Del I, Bro.
- NL/II Nils Lindbergh, Stångenäs-släkter, Del II, Brastad.
- NL/III Nils Lindbergh, Stångenäs-släkter, Del III, Lyse och Lysekil.
- Hfl Lysekils Husförhörslängder 1834-1841, 1841-1848, 1848-1855, 1856-1860, 1861-1866, 1867-1870, 1871-1878, 1878-1885, 1885-1893, 1894-1898 (avskrift Per Stenros).
- LP Lysekilsposten (ett antal artiklar av olika skribenter).
- FL Fritz Lüsich, Lysekils Historia.
Släktdata, Bro Födelse- och Bokbok 1820-1859.
Släktdata, Lysekils Födelse- och Bokbok 1703-1899.
Släktdata, Uddevalla Död- och Begravningsbok 1812-1860.
Sockenstämmoprotokoll i Lysekil (originalavskrift Fritz Lüsich, avskrift Per Stenros).
- SFF Svensk Författningssamling.
Uddevalla Rådhusrätt och Magistrat DXIII:1, 1741-1887 (åtkomst via Arkiv Digital).
- UW Uddewalla Weckoblad (avskrift Kerstin Jungebro).
Vikarvets Årsbok 1940-1942, 1949-1951, 1990-1991, 1994-1995.

./